

TARTU ÜLIKOOL
Sotsiaal- ja haridusteaduskond
Riigiteaduste instituut

Sten-Arne Otsmaa

Autonoomsete piirkondade valimisuuringute empiiriline analüüs

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Vello Pettai, PhD

Tartu 2013

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Olen nõus oma töö avaldamisega Tartu Ülikooli digitaalarhiivis DSpace.

.....
/Sten-Arne Otsmaa/

Sisukord

SISSEJUHATUS.....	4
2. TEOREETILINE RAAMISTIK.....	6
3. AHVENAMAA.....	11
3.1. Emamaa parlamendivalimiste analüüs.....	11
3.1.1 Ahvenamaa autonoomia kujunemine ja ulatus.....	12
3.2 Ahvenamaa poliitiline süsteem ja valimiste analüüs.....	14
3.2.1 Ahvenamaa parlamendi valimised.....	14
3.2.2 Esindaja valimine Soome parlamenti.....	16
4. FÄÄRI SAARED.....	18
4.1 Emamaa parlamendivalimiste analüüs.....	18
4.1.1 Fääri saarte autonoomia kujunemine ja ulatus.....	19
4.2 Fääri saarte poliitiline süsteem ja valimiste analüüs.....	20
4.2.1 Fääri saarte parlamendi valimised.....	21
4.2.2 Esindaja valimine Taani parlamenti	22
5. AUTONOOMSETE PIIRKONDADE VALIMISEELISTUSTE VÕRDLUS	
EMAMAAGA.....	23
5.1 Ahvenamaa ja Soome võrdlus.....	23
5.1.1 Valimisaktiivsus.....	23
5.1.2 Valimistulemus parem-vasak skaalal.....	24
5.2 Fääri saarte ja Taani võrdlus.....	28
5.2.1 Valimisaktiivsus.....	28
5.2.2 Valimistulemus parem-vasak skaalal.....	29
6. AUTONOOMSETE PIIRKONDADE OMAVAHELINE VÕRDLUS.....	34
6.1 Autonoomia ulatus.....	34
6.2 Valija paiknemine parem-vasak skaalal.....	35
6.3 Parteide iseseisvusmeelestatus.....	36
6.4 Valimisaktiivsus.....	40
KOKKUVÕTE.....	42
KASUTATUD KIRJANDUS.....	43
Electorial behaviour in autonomous regions - an empirical analysis of the Faroe Islands and Åland.....	46

SISSEJUHATUS

Tänapäeval moodustavad riigi rahvastiku mitmed erinevad rahvusgrupid ning sageli ei ole kõigile gruppidele tagatud võimalus osaleda ühiskonnas ja poliitilises otsustusprotsessis. Will Kymlicka on käibele toonud mõiste grupipõhised õigused (*group-differentiated rights*), mis tähendab, et grupil on unikaalne või omapärane aspekt, mille põhjal saab grupele omistada õigused. Ta on jaganud need õigused omakorda kolmeks: 1. omavalitsusõigus (*self-government right*); 2. mitmerahvuseline õigus (*polyethnic right*) ja 3. eriesindusõigus (*special representation rights*). (Kymlicka 1995:27) Selliseid konkreetset määratletud õiguseid on vaja seetõttu, et kaasaegne ühiskond on oma olemuselt multikultuurne, mis on tekkinud ajaloo jooksul, kui riigid ja rahvad on kokku ühendatud. Kultuuriline mitmekesisus tekib erasfäärist, kui rahvusvähemused tahavad säilitada oma kultuuri. Ühtlasi tuleb teha vahet, kas on tegu rahvusvähemuse või etnilisevähemusega, sest esimene neist tahab säilitada oma kultuuri eraldiseisvana ning teine soovib integreeruda enamusrahvusesse, kuid soovib säilitada oma eripära ning puudub soov iseseisvuda. (Kymlicka 1995:6,10-11) Käesolevas töös analüüsitakse erinevate rahvusgruppide osalust ühiskondlikus elus tehes seda läbi valimiste aspekti ning vaadeldes kahte poliitiliselt autonoomset piirkonda.

Käesolev töö püüab vastata küsimusele, kas autonoomsete piirkondade valijakäitumises on sarnaseid mustreid, mille põhjal võiks omakorda kaasata valimisuuringud ühe uuritava aspektina, kui võrrelda või analüüsida autonoomiat kui nähtust ja mõnda konkreetset autonoomset piirkonda. Selleks, et püstitatud uurimisküsimusele vastust leida viiakse läbi võrdlev analüüs kahe Põhja-Euroopa autonoomse piirkonna vahel. Nendeks on Soomele kuuluv Ahvenamaa ning Taanile kuuluvad Fääri saared.

Need piirkonnad on valitud eelkõige seetõttu, et asuvad sarnases kultuurilises ja poliitilises ruumis Põhja-Euroopas, on emamaast füüsiliselt eraldatud ning piirkonna elanike näol on tegemist vähemusrahvusega riigis, kuhu nad kuuluvad. Kultuurilis-poliitiline aspekt on oluline seetõttu, et see loob pinnase eeldusteks, et tegemist võiks

olla sarnaselt käituvate rahvusgruppide ja indiviididega nii ajaloolises tähenduses kui ka tänapäevases sotsiaalsest vaatepunktist analüüsituna. Füüsiline eraldatus on kriteeriumiks seetõttu, et see loob vastukaaluks eelmisele sarnasuse-eeldusele erinevuse eelduse ehk kui rahvusgrupp ei ole seotud otseselt emamaaga, siis võib eeldada, et erinevused emamaa ning autonoomse piirkonna vahel on suuremad kui nad oleksid teisel juhul (autonoomne piirkond füüsiliselt emamaa maismaa territooriumil enamusrahvuse hulgas). Vähemusrahvuse kriteerium on oluline, sest see on ühine nimetaja kahe uuritava autonoomia vahel ehk ühise nimetajana saab käsitleda rahvaspekti, mis muudab piirkonnad võrreldavaks. Teisalt saab seda vaadata vastandumisena, sest tegu on ka ühe autonoomia tingimusega, antud juhul kõige suuremaga.

Selleks, et vastata püstitatud uurimisküsimusele uuritakse käesolevas töös kahe autonoomse piirkonna ning nende emamaade omavahelisi erinevusi ja sarnasusi valimiste tasandil. Uurimisküsimusele vastatakse töös põhinedes ühistel sarnasustel, mis autonoomsetel piirkondadel on omavahel võrdluses emamaast erinemisega või sellele sarnanemisega. Töös analüüsitakse piirkonna viimase nelja valimiste tulemusi ning valimisaktiivsust. Töösse on kaasatud Soome puhul Soome parlamendivalimised ja Ahvenamaa puhul Ahvenamaa parlamendi- ja Soome parlamendivalimised, Taani puhul Taani parlamendivalimised ning Fääri saarte puhul Fääri saarte parlamendivalimiste tulemused ning Taani parlamendivalimiste tulemused. Kõrvutades saadud erinevusi ja sarnasusi saadakse vastus püstitatud uurimisküsimusele. Kuna tulenevalt piirkondade autonoomiast on parteid emamaa parteidest erinevad, siis käesolev töö taandab kõik valimiseelistused parem-vasak skaalale ning hindab valijate toetust ideoloogiatele. Seal, kus võimalik, on analüüsitud võrdlevalt üle-Euroopalistesse katuseorganisatsioonidesse kuuluvaid parteisid erinevates piirkondades.

Enne valimisandmete analüüsimist antakse andmetele teoreetiline raamistik, mille raames hiljem andmeid vaadelda on võimalik. Seejärel jätkatakse autonoomsete piirkondade uurimisega. Need peatükid sisaldavad alapeatükke emamaa valimistest ja poliitilisest süsteemist, autonoomia kujunemisest ja ulatusest ning autonoomse piirkonna valimiste analüüsist. Pärast analüüsi võrreldakse saadud tulemusi emamaaga

ning teise autonoomse piirkonnaga.

2. TEOREETILINE RAAMISTIK

Käesolevas peatükis antakse töö käigus analüüsitavatele andmetele teoreetiline raamistik. Selles peatükis vaadeldakse autonoomia kujunemist, poliitautonoomia põhjuseid, autonoomsete piirkondade valijakäitumist, autonoomse piirkonna parteisüsteemi ning selle kujunemist. Peatüki lõpus esitatakse jaotus, mille alusel toimub hiljem kogutud andmete analüüs ja võrdlus, mille abil jõutakse käesoleva töö eesmärgistatud tulemuseni.

Gutmann väidab, et multikultuursuse eesmärgiks on luua rahvuslikele ja etnilistele eripäradele stabiilne ühiskond ja kaitsta neid moraalselt. [Gutmann 1993 (Kymlicka 1995:26)] Selle täitmise üks viise on autonoomia. Autonoomia omakorda on pooltevaheline kokkulepe, mis tagab ühele grupile, mis erineb riigi enamus rahvast, kuid moodustab enamuse kindlas piirkonnas, võimalused oma identiteedi säilitamiseks (Lapidoth 1997:33).

Vähemusrahvuste natsionalism on võimalik seal, kus kultuurilised erinevused ühe territoriaalselt ühtse vähemusrahvuse ja enamusrhvuse vahel on piisavalt olulised, et määratlada end eraldiseisva grupina. Fundamentaalsed ideoloogilised erinevused kutsuvad mõnikord esile regionalistlikud või separatistlikud liikumised. Enamusrhvusel ei ole vajadust toetada enda autonoomseid institutsioone ega neid luua, sest keskvalitsus tagab nende toimimise ja sageli loodud enamusrhvuse teenimiseks. Autonoomia pakub vähemusrahvustele võimaluse kujundada poliitikaid vastavalt oma soovidele ja eesmärkidele. Keskvalitsuse lubadused austada vähemuste soove ja vajadusi ei pea sageli paika seetõttu, et valitsuse moodustab enamuse või mõni muu rahvus. Seega, institutsionaalne vahend vähemuste õiguste tagamiseks on autonoomia ning see muudab vähemuse kindlamaks tuleviku osas. (Sorens 2008:330-331)

Parteide strateegiad on autonoomsetes piirkondades samuti veidi erinevad tavapoliitikast. Enamasti tahavad vähemusrahvaste parteid suurendada samamoodi nagu

iga teine partei oma poliitilist mõju ja valijaskonda, kuid sageli taandub see ühele teemale – autonoomiale ning selle mõõduks on radikaalsus teema suhtes. Autonoomsete piirkondade parteid seisavad dilemma ees, kus mõõdukam lähenemine suurendab valijate toetust, kuid vähendab mõjutusvahendeid keskvalitsuse uhtes. Radikaalsemaks muutumine vähendab aga valijaskonda, kuid suurendab võimalusi keskvalitsuse mõjutamiseks. Eksiarvamus on ka see, et saavutada edu keskvalitsusega, peab partei olema radikaalselt setsessiooni poolt. (Sorens 2008:350) Teisalt paigutuvad sageli regionaalsed parteid sarnaselt emamaa parteidele tsentrisse, sest toimides nii on neil võimalus hoida näiteks iseseisvusplaan valimisprogrammis, kuid samal ajal saada ka parem- ja vasakpoolsete valijate toetus. (Massetti 2009:516) Regionaalsed parteid on multidimensionaalsete ideoloogiate kandjad, sest regionaalsete parteide grupid on palju heterogeensemad kui teised parteigrupid parem-vasak skaalal. Raske on leida ka seoseid ideoloogia ja sotsiaalse klassi vahel või siis laiemalt – regionaalsete parteide seos parem-vasakskaalaga on väike. (Massetti 2009:501-502)

Regionaalsetel parteidel on neli tunnust: 1. nad on kompleksed poliitilised organisatsioonid, mis osalevad valimistel; 2. nende kandidaadid kandideerivad vaid konkreetses piirkonnas; 3. valijaskonna piiratus kindlal territooriumil on nende peaesmärgi (kaitsta oma piirkonna huvisid) põhjuseks; 4. regionaalsete parteide eesmärgiks on saavutada, kaitsta ja arendada isevalitsust. Selline määratlus on vajalik, et saada aru, millised parteid tegutsevad tegelikkuses kohaliku piirkonna huvides ning millised regionaalsed parteid on mõne suurema parti haru. Regionaalsetel parteidel on palju ühiseid jooni etniliste parteidega. Need parteid esindavad lisaks ka rahvushuve, kuid puhtal kujul eksisteerides on need parteid üldjuhul mõne üleriigilise partei harud. Üldjuhul on levinud hübriid variandid etnilistest ja regionaalsetest parteidest, mille tunnuseks ongi rahvushuvide esindamine ühes piirkonnas. (Massetti 2009:503-504)

Setsessioon ja regionalism on kaks erinevat strateegiat territoriaalselt piiritletud vähemusrahvastele. Setsessionistid pooldavad õigust enesemääramisele, kuid regionalistid rõhutavad autonoomiat ühtses riigis. Kui valijad käituskid ratsionaalselt, siis setsessionistid on tugevamad regioonides, mis saavad majanduslikku ja poliitilist kasu iseseisvusest, kuid regionalistid on tugevad piirkondades, mis võidaksid

kultuuriautonoomiast, aga mitte iseseisvusest. (Sorens 2008:325)

Kuna arenenud demokraatiates on vähe juriidilisi barjääre poliitikasse sisenemisel, siis võib eeldada, et kõik territoriaalselt kontsentreerunud rahvusvähemused toetaksid iseseisvusparteid. Tegelikuses aga erinevad piirkondlikud valijakäitumise mustrid tunduvalt – osas toetavad iseseisvuslasi, osad regionaliste ning osades piirkondades ei pruugi iseseisvus ega autonoomia üldse omaette eesmärk olla, kuna keskvalitsus toetab piirkonda piisavalt. Sorens väidab oma artiklis, et iseseisvus ja eraldumine on majanduslikult väga kallis ja seetõttu pooldatakse ka alternatiivina regionalismi. (Sorens 2008:325-326)

Kui valimissüsteemina kehtib proportsionaalne süsteem, siis on väga tõenäoline, et tekib regionaalsete huvide eest seista soovivaid parteid kaks või enam. Ühtlasi on regionaalsetel parteidel väga raske võistelda teiste (üleriigiliste) parteidega laiemalt, kuid kui partei on suutnud end juba parteimaastikule murda, siis suure tõenäosusega jääb see partei ainsaks omataoliseks. Regionaalsetel parteidel on teisalt lihtne valijate hääli puuda, sest olles sageli radikaalselt paremal või vasakul eristavad nad end selgelt üleriigilistest tsentristlikest parteidest. Kui keskvalitsus ei ole väga autonoomia poolt meelestatud, siis võivad radikaalsed regionaalsed parteid koguda hääli ka teiste parteide arvelt ja seda valijatelt, kes toetaksid autonoomia ideed (seda eeldusel, et äärmuspartei on setsessioonimeelne, kuid keskvalitsus ei mõtle isegi mitte autonoomiast). (Massetti 2009:514)

Iseseisvusparteid usuvad, et ükskõik, kui palju või suures osas keskvalitsus pakub autonoomiat, siis ei suuda see kuidagi rahuldada vajadusi. Radikaalsed autonoomia pooldajad on oma eesmärgid püstitanud lähtuvalt iseseisvuse küsimusest, et saada rohkem hääli nii iseseisvuse kui ka autonoomia pooldajatelt. Mõlemad parteitüübid soovivad saada majandusautonoomiat ja õigust otsustada regulatsioonide ja kultuuriküsimuste üle. Autonoomia pooldajate parteid võivad nõuda laiemat autonoomiat kui hetkel on, kuid samuti on ka tugevalt *status quo* pooldajad. Laiemalt eristab neid iseseisvusparteidest soov mitte omada autonoomiat majandusküsimustes. (Sorens 2008:328-329)

Territoriaalselt ühtne piirkond vähemusrahvusega omab nelja valikut, et oma piirkonda arendada – täielik integreerumine emamaaga (tsentraliseerimine), territoriaalne tunnustus emamaa sees (regionaliseerimine), iseseisvus või autonoomia riigis (setsessioon) või liit mõne muu riigiga (redenta). Kolme viimase valiku põhjuseks on natsionalism, mille eesmärgiks on valitsemise koondamine kindlal territooriumil asuva rahva kätte. Natsionalism jaguneb omakorda mitmeks alaliigiks, mis rõhuvad kas pärilikkusele ja veresugulusele (etniline natsionalism) või grupp, mis omab sarnast poliitilist kultuuri (*civic nationalism*). Natsionalistid tahavad koondada võimu kas enamuse kätte (*majority nationalism*), arendada ühiskonna eneseteadvust ja arendada seeläbi riiki (*state-building nationalism*) või siis püüavad anda vähemustele õigust enamuse vastu (*minority nationalism*). (Sorens 2008:327)

Meadwell eristas 1991. aastal oma artiklis setsessionistid, kes soovivad peamiselt täielikku poliitilist sõltumatust ja regionalistid, kes pooldavad regionaalset sõltumatust rohkem kui *status quo*, kuid samas eelistavad eristaatust iseseisvusele. Põhinedes Meadwellile eristab Sorens oma artiklis neli erinevat vähemusrahvuste natsionalistide tüüpi. Nendeks on (1) tingimusteta setsessioon, (2) mitte-monotoonsus, (3) tingimuslik setsessioon ja (4) regionalism. Tüübid eristuvad üksteisest kolme aspekti prioritseerimise poolest, milleks on eelpool mainitud iseseisvus, autonoomia ja *status quo*. (Sorens 2008:327-328)

	Aspekti tähtsus kahanevas järjekorras		
	Iseseisvus	<i>Status quo</i>	Autonoomia
Tingimusteta setsessioon	1	3	2
Mitte-monotoonsus	1	2	3
Tingimuslik setsessioon	2	3	1
Regionalism	3	2	1

Tabel nr 1. Sorensi regionaalsete parteide prioriteedid

Sorensi klassifikatsiooni järgi jagunevad seega parteid neljaks, millest kaks on autonoomia poolt ning teised kaks iseseisvuse poolt. Eristaatuse saavutamine, mis on

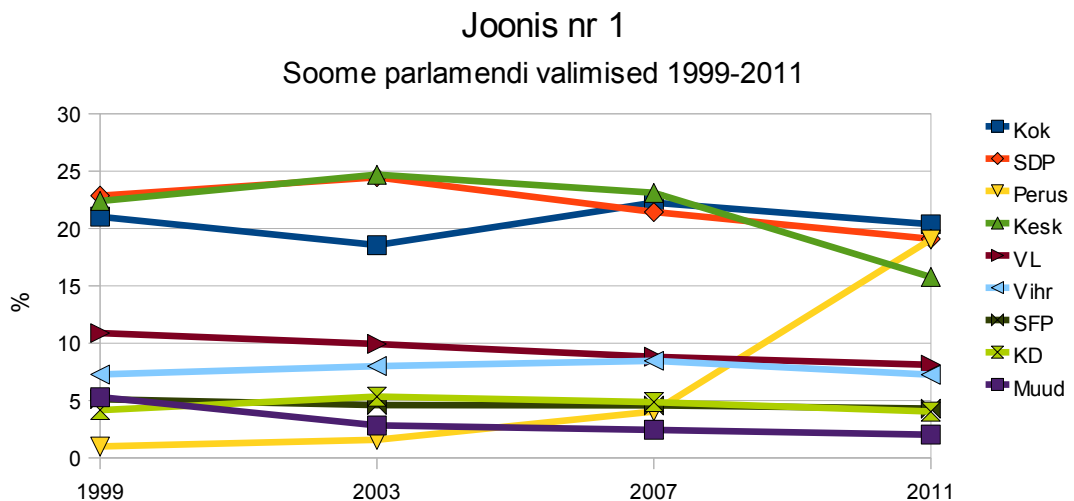
autonoomiast mõnevõrra väiksemate võimalustega ei pea Sorensi järgi ükski parteitüüp kõige olulisemaks, kuid kaks parteid peavad seda kõige vähem oluliseks. Käesolevas töös lähtutakse analüüsis parteide vaadetest iseseisvusele ehk kaasatakse Sorensi jaotisest skaala iseseisvus - *status quo* - autonoomia, millele tuginedes jaotatakse autonoomsete piirkondade parteid vastavalt vaadetele. Parteide jaotamine toimub põhinedes parteide programmilistele seisukohtadele.

Käesolev peatükk vaatles erinevaid autonoomia vorme ning parteide eesmärke lähtuvalt poliitilisest olukorrast. See annab edasiseks tausta ning aitab mõista autonoomsete parteide kujunemist. Käesolevast peatükist kasutatakse hilisemaks analüüsiks Sorensi jaotust, mis annab töö mõistmiseks raamistikku, mille abil vaadelda saadud tulemusi ja hinnata autonoomsete piirkondade sarnasust lisaks empiirilistele valimisandmestikule.

3. AHVENAMAA

Käesolevas peatükis vaadeldakse Ahvenamaad, mis on Soome autonoomne piirkond. Selleks, et analüüsida Ahvenamaa valijakäitumist vaadeldakse esmalt emamaa valijakäitumist, seejärel Ahvenamaa autonoomia kujunemist ja selle ulatust ning piirkonna poliitilist süsteemi. See annab taustinformatsiooni analüüsima Ahvenamaa kohaliku parlamendi ja esindaja valimist Soome parlamenti. Valimistest on kaasatud viimased neli valimist nii Soomes kui ka Ahvenamaal. Käesoleva peatüki tulemused võetakse kokku eraldi peatükkides, kus võrreldakse emamaad ja autonoomset piirkonda.

3.1. Emamaa parlamendivalimiste analüüs

Ühe kojalist, 200-liikmelist parlamenti valitakse iga nelja aasta tagant ning viieteistkümnes valimisringkonnas võivad kandidaate üles seada parteid ja valimisliidud. Konservatiivne Rahvuslik Koalitsioonipartei (Kansallinen Kokoomus, Kok), mis võitis viimased, 2011. aastal toimunud, valimised, toetus valijate hulgas on kõikunud kõigil vaadeldavatel valimistel. Sellegi poolest on partei igal korral kolme parima tulemuse saavutanud partei hulgas, kuid konservatiivne partei suutis valimised võita 20,4% toetusega alles 2011. aastal ja seda hoolimata asjaolust, et valimistulemus langes kahe protsendi võrra võrreldes 2007. aasta valimistega. Paljuski saab langenud toetusega valimiste võitmist põhjendada natsionalistlik Põlissoomlaste

(Perussuomalaiset, Perus) partei suure esiletõusmisega, kelle senised tulemused kõikusid 1% ja 5% vahel, kuid kasvatasid oma toetust teiste erakondade arvelt võrreldes 2007. aasta valimistega lausa 15 protsendi võrra 19 protsendini, kuid jäid valimistel napilt oma parima tulemusega kolmandaks Sotsiaaldemokraatliku (Suomen Sosialidemokraattinen Puolue, SDP) erakonna järel. Sotsiaaldemokraatide tulemus jäi samuti Põlissoomlaste arvelt kesisema 19,1% juurde võrreldes 2007. aasta 21,5%. Sotsiaaldemokraadid on vaadeldaval valimisteperioodil teinud stabiilselt kõrged tulemused ja saavutanud peale viimaste valimiste kõikidel valimistel vähemalt neljandiku-viiendiku toetuse. Erakond võitis 1999. aasta valimistel ning jäid napilt teiseks 2003. aasta valimistel, kui valimised võitis liberaalne Keskerakond (Suomen Keskusta, Kesk). Keskerakond tegi viimastel valimistel neljanda tulemuse, kaotades rohkem kui 7% võrreldes varasemaga. Keskerakond on võitnud valimised kolmel korral neljast vaadeldaval perioodil. Ka kommunistide Vasakliit (Vasemmistoliitto, VL) on leidnud Soome valijate toetust. Viimastel valimistel toetas kommuniste 8% valijatest, kuid see tulemus on iga valimistetsükliga vähenenud. Rohelisi (Vihreä liitto, Vihr) on Soome valija toetanud stabiilselt, kuid roheliste tipp jäi 2007. aasta valimiste 8,5% juurde. Parlamendis on esindatud rootslased Rootsi rahvaparteiga (Suomen ruotsalainen kansanpuolue, SFP), kelle tulemused on aga vaadeldaval perioodil pidevalt langenud ning viimastel valimistel toetas erakonda 4,3% valijatest. Väikeerakondadest on parlamendis ka esindatud kristlikud demokraadid (Suomen Kristillisdemokratit, KD), kelle toetus 2011. aastal oli 4%, kuid seegi näitab pigem langustendentsi. Muid erakondi on toetanud kuni 5% valijatest, kuid nende toetus on langenud pidevalt.

3.1.1 Ahvenamaa autonoomia kujunemine ja ulatus

Ahvenamaa Aktiga on ära määratud mitmed piirangud piirkonnale ja samuti ka autonoomsust tagavad tingimused. Käesolev peatükk põhineb Ahvenamaa Autonoomia Aktil, mis sõlmiti 1920. aastal ja täiendati 1951. aastal (suurem majandusautonoomia) ja 1993. aastal (autonoomia laiendamine). Lisaks reformiti valitsemist 1988. aastal (loodi nn Ahvenamaa valitsus).

Soome keskvalitsust esindab Ahvenamaal kuberner, kes määratakse konsensuslikult Soome presidendi ja Ahvenamaa parlamendi esimehega ühiselt. Ahvenamaa parlamendi valimistel saavad kandideerida ja osaleda vaid kohaliku püsielaniku staatusega isikud. Staatus kujutab endast sisuliselt kodakondsust, mis on võimalik omandada kõigil põlistel Ahvenamaa elanikel ning lisaks on võimalik seda hiljem anda isikutele erinevatel tingimustel (omanud õigust varem, kuid loobunud sellest; lapsele, kelle mõlemad vanemad omavad püsielaniku staatust; Soome kodakondne, kes on elanud Ahvenamaal vähemalt viis aastat ja oskab rootsi keelt rahuldaval tasemel; eriteened). Lisaks valimistel osalemisele on võimalik Ahvenamaa püsielaniku staatust omavatel isikutel omada kinnisvara ja tegeleda ettevõtlusega saarestikus. Kuna Ahvenamaa on demilitariseeritud, siis ei pea püsielaniku staatusega isikud läbima üldist ajateenistust, mis on Soome seadusandlusega ettenähtud vaid peavad läbima asendusteenistuse saarestiku tuletornides või teenides lootsina.

Ahvenamaa püsielanikel on tulenevalt autonoomiast õigus korraldada kohaliku tasandi tööd (sh parlament ja ametnikkond), haridust, maksukogumist, avalikku korda, julgeolekut, tuletõrje tegutsemist, elamumajandust, keskkonnahoidu, muinsuskaitset, tervishoidu, kultuurielu, põllumajandust, ringhäälingut, infrastruktuuri, perekonnatoiminguid ja ettevõtlust. Lisaks on kohalikel õigus omada lippu ja vappi ning koordineerida iseseisvalt osaliselt välissuhtlust, kuid Soome presidendil on õigus kohalike volituste ületamisel saata laiali Ahvenamaa parlament (ning kuulutada välja valimised) või kuulutada Autonoomia Akt kehtetuks. Seda ka juhul, kui saarestik kujutab sise- või välisohtu. Ahvenamaale eraldatakse keskvalitsusel igal aastal summa, mille piires Ahvenamaa parlament kohalikku elu korraldab. Vaid erakorralised kulutused (näiteks loodusõnnetuste tagajärgede likvideerimine) katab Soome keskvalitsus.

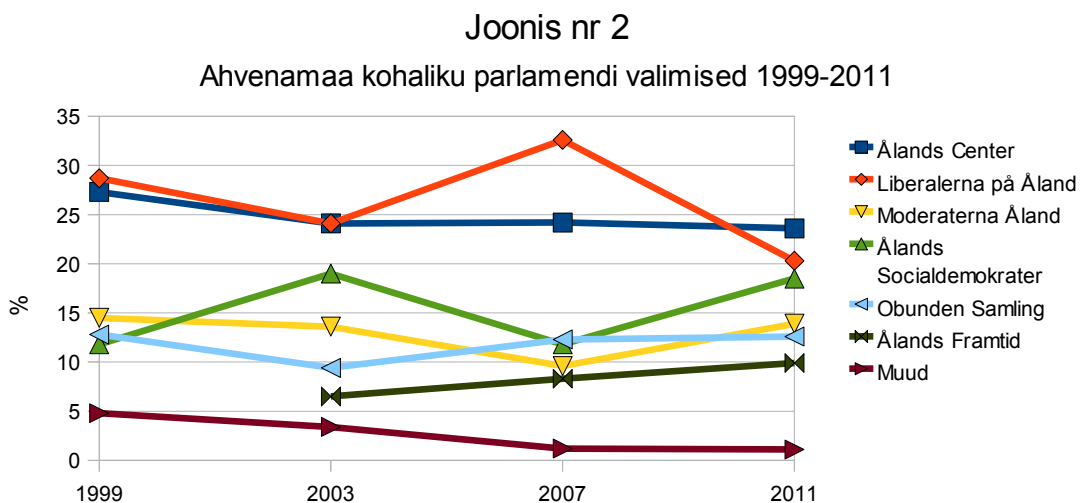
Ahvenamaa avalikus sektoris võivad töötada lisaks kohalikele ka Soome, Islandi, Norra, Rootsi ja Taani kodanikud (politseijõududes ainult Soome kodakondsed), kuid Ahvenamaa ametlikus keeleks on rootsi keel, milles toimub kogu asjaajamine, sh keskvalitsusega suhtlemine. Seejuures säilib siiski Soome kodanikul õigus suhelda Ahvenamaal soome keeles nii nagu rootsi keeles on võimalik suhelda ametnikega

mandri-Soomes. Kuna rootsi keeles on võimalik hakkama saada seaduse järgi kogu Soomes, siis Ahvenamaal riikliku kooli lõpetades ei pea lõpetajal olema soome keele oskust.

3.2 Ahvenamaa poliitiline süsteem ja valimiste analüüs

Ahvenamaa parlamenti valitakse iga nelja aasta tagant kolmandal oktoobri pühapäeval. Ahvenamaa on üks valimisringkond ning valitakse nii kandidaati kui ka parteid. Kandidaate võivad üles seada nii valimisliidud kui ka erakonnad. Ahvenamaa parlamendi valimistel võib kandideerida vähemalt 18-aastane isik, kellel on Ahvenamaa püsielaniku staatus. Parlamendivalimised toimuvad samal aastal Soome parlamendivalimistega. Parlamendi 30 kohta jagatakse vastavalt valimisliitude või parteide kogutulemusele. Tulemuste arvutamiseks kasutatakse sarnaselt Eestile d'Hondti meetodit. (Ahvenamaa parlament 2013) Parlament moodustab viie kuni seitsme liikmelise valitsuse, mille juht on pärast parlamendi esimeest tähtsusest järjekorras teine. Soome presidendil on õigus vetostada Ahvenamaa parlamendi otsuseid, kui viimane on ületanud oma volitusi või saarestik ohustab sise- või välisjulgeolekut. (Europa World Year Book online 2013)

3.2.1 Ahvenamaa parlamendi valimised

Jooniselt on näha, et Ahvenamaa parteidel on raskusi stabiilset valimistulemust hoida. Mitte ühegi partei kohta ei saa öelda joonisele tuginedes, et kindlalt on toetus langemas või tõusmas. Enim on suutnud ühtlast tulemust hoida tsentristlik agraarpartei

Ahvenamaa Keskerakond (Ålands Centre), kes on võitnud vaadeldaval perioodil kahed valimised (2003. aastal väga napilt kümnekonna häälega). Vaadeldava perioodi suurim võitja ja kaotaja on ilmselt Ahvenamaa Liberaalid (Liberalerna på Åland), kes suutsid võita 2007. aastal mäekõrguse eduga teiste ees valimised ligi 33% häältest, kuid tulemus vähenes viimastel valimistel rohkem kui 12%. Ahvenamaa Liberaalidega vastandlikku mustriaga joonisel kajastub Ahvenamaa Sotsiaaldemokraatide (Ålands Socialdemokrater) tulemus – 2003. ja 2011. aasta valimistel jäid mõlemad parteid vastavalt teiseks ja kolmandaks ning said ligilähedase tulemuse. 1999. aastal ja 2011. aastal paistab, et kui liberaalid kasvasid toetajate hulka, siis sotsiaaldemokraatide toetus vähenes selle võrra. Ahvenamaa Sotsiaaldemokraatidega mõnevõrra sarnast mustrit kordab ka liberaalkonservatiivne Ahvenamaa Mõõdukate (Moderaterna Åland) partei, mis küll 1999. aastal oli kolmanda tulemusega, kuid hiljem on järginud Ahvenamaa Sotsiaaldemokraatide mustrit. Stabiilses tõusus alates 2003. aastast on liberaalkonservatiivne iseseisvate kandidaatide ühendus (Obunden Samling) ning iseseisvust taotlev Ahvenamaa tulevik (Ålands Framtid), kuid nende arvel on vähenenud üksikkandidaatide toetus.

Laiemalt on näha, et kõige suuremad käärid valijate eelistustes on 2007. aasta valimistel, kui Ahvenamaa Liberaalid said väga suure toetuse ning ülejäänud parteid selle arvelt kaotasid või kasvasid toetust väga vähe. Viimasel valimistel olid parteide toetus sarnaselt 2003. aastale ühtlasem ning parteide tulemuste järjestus sama. Kui 1999. aastal võis eristada selgelt kahte tugevat parteid, siis viimastele valimistele tuginedes on raske öelda, mis on tugevamad ja domineerivamad parteid (peale Ahvenamaa Keskerakonna).

Siiski on näha, et Ahvenamaa Keskerakonnal on kindel toetajaskond välja kujunenud ning ülejäänud kolm suuremat parteid – liberaalid, sotsiaaldemokraadid ja mõõdukad võitlevad omavahel valijate pärast. Hetkel veel väikepartei staatuses olevad Ahvenamaa Tulevik ja iseseisvate kandidaatide ühendus jätkavad ilmselt oma tõusuteed ning võtavad kindlasti osa teiste parteide valijate häältest, kuid suurim häälteallikas on seni tulnud üksikkandidaatide arvelt, mille osatähtsus väheneb veelgi marginaalsemaks.

3.2.2 Esindaja valimine Soome parlamenti

Aasta	Äländsk samling (C, Ob, S, AF)	Alliansen för Åland (L, M)	Borgerlig Allians (C, FS, L, Ob)	Socialdemokraterna	FS – Obunda (FS, Ob)	Liberalerna	Centern	Borgerlig samlingslista (C, FS, Ob)
2011	81.40%	18.60%	x	x	x	x	x	x
2007	x	x	85.60%	14.40%	x	x	x	x
2003	x	x	x	24.90%	37.00%	28.50%	9.60%	x
1999	x	x	x	8.80%	x	56.10%	x	35.10%

Tabel 2. Ahvenamaa esindaja valimine Soome parlamenti. Legend: C – Keskerakond, FS/M – Mõõdukad, L – Liberaalid, Ob – Iseseisvad kandidaadid, AF - Tulevik

Ahvenamaa moodustab Soome parlamendivalimistel ühe ringkonna ning saab valida ühe esindaja parlamenti. Valimistel osalevad tavaliselt mitme partei ühine nimekirja või kandidaat. Valimistel osalevad vaid Ahvenamaa parteid ning tavaliselt moodustatakse igaks valimiseks uute partneritega liit. Vaid Ahvenamaa Liberaalid on kahel järjestikustel valimistel olnud oma nimekirjaga ning Ahvenamaa Sotsiaaldemokraadid kolmel järjestikusel valimistel. Iseseisvate kandidaatide ühendusel on läinud seni kõige paremini – ühiselt koos partneritega on võidetud kolmed viimased valimised. Viimastel kahel valimistel on olnud kaks nimekirja, 2003. aastal oli üles seatud neli nimekirja ning 1999. aastal ühe võrra vähem. 2011. ja 2007. aasta valimised võitis iseseisvate kandidaatide nimekirjas kandideerinud Elisabeth Naucler. 2011. aastal jäi teiseks ligi 58% kaotusega Ahvenamaa Sotsiaaldemokraatide kandidaat. 2007. aastal võitis aga Elisabeth Naucler ainult 3,3%ga Ahvenamaa Liberaalide kandidaati. 2003. aastal võitis valimised Ahvenamaa Mõõdukate esindaja ning teiseks jäi iseseisvate kandidaatide esindaja. 1999. aastal võitis juba alates 1983. aastast Ahvenamaa esindajana olnud Gunnar Jansson ligi poolte valijate hääled. Teiseks jäi samast Ahvenamaa Liberaalide nimekirjast kandideerinud kandidaat. Ahvenamaalased üldiselt valivad tagasi eelmise esindaja parlamendis (va 2003) ning seda alati väga suure eduga. Praegune esindaja valiti parlamenti ligi 40% toetusega, kuid suutis viimasteks valimisteks oma tööga kasvatada toetust ligi 66%ni valijate toetusest.

Huvitaval kombel kipuvad Ahvenamaa parteid igal korral vahetama partnereid ja seda isegi siis, kui on tugev kandidaat end tõestanud saadiku näol olemas. Neli erinevat nimekirja seati üles 2003. aastal, kui pikaajase saadiku jaoks asendust otsiti. Soome

parlamendivalimised toimuvad pool aastat enne Ahvenamaa parlamendi valimisi. 1999. aastal koos üles seatud, kuid teiseks jäänud ühisnimekiri Ahvenamaa Keskerakonna, Ahvenamaa Mõõdukate ja iseseisvate kandidaatide vahel moodustas hiljem, oktoobris Ahvenamaa valitsuse. Sama koosseisuga täisaega lõpuni koos ei püstitud ning 2003. aastal valitsuses olnud parteid otsustasid eraldi nimekirjadega valimistele minna. 2007. aasta sügiseni ei pidanud vastu ka 2003. aasta oktoobris ametisse nimetatud valitsus. Uus valitsus ei leidnud ka siin üksmeelt ning Ahvenamaa Sotsiaaldemokraadid läksid 2007. aasta valimistele eraldi nimekirjaga ning üle jäänud parteid leidsid uue partneri liberaalide näol. 2007. aastal valitud valitsus püsis terve ametiaja, kuid Soome parlamendi valimiste ajaks moodustasid Ahvenamaa Liberaalid ja Ahvenamaa Keskerakond eraldi nimekirjad teiste partneritega. Järgmistele Soome parlamendivalimistele minnakse ilmselt praeguse valitsuskabineti koosseisuga, kuhu kuuluvad sotsiaaldemokraadid, keskerakondlased, iseseisvad ja mõõdukad. Sarnase kooslusega ühisnimekiri moodustati ka 2011. aasta valimiste jaoks, kuid Ahvenamaa Tuleviku on välja vahetanud mõõdukad, kes esitasid ühisnimekirja liberaalidega. Seni on kevadeti Soome parlamendi valimistel võitnud parteid hiljem vähemalt ühega partneritest sügisel valitsuse moodustanud.

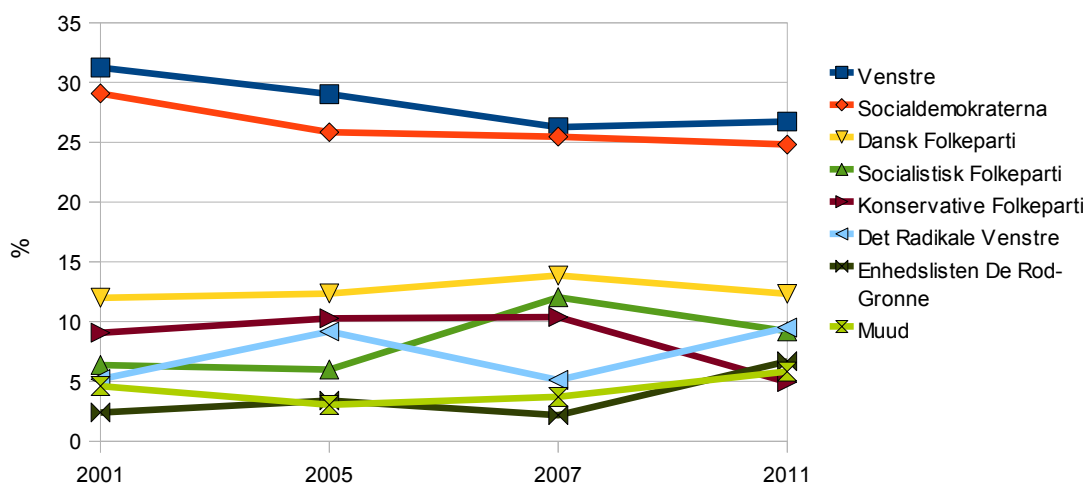
4. FÄÄRI SAARED

Käesolevas peatükis vaadeldakse Fääri saari, mis on Taani autonoomne piirkond. Selleks, et analüüsida Fääri saarte valijakäitumist vaadeldakse esmalt emamaa valijakäitumist, seejärel Fääri saarte autonoomia kujunemist ja selle ulatust ning piirkonna poliitilist süsteemi. See annab taustinformatsiooni analüüsima Fääri saarte kohaliku parlamendi valimisi ja esindaja valimist Taani parlamenti. Valimistest on kaasatud viimased neli valimist nii Taanis kui ka Fääri saartel. Käesoleva peatüki tulemused võetakse kokku eraldi peatükkides, kus võrreldakse emamaad ja autonoomset piirkonda.

4.1 Emamaa parlamendivalimiste analüüs

Joonis nr 3

Taani parlamendi valimistulemused 2001-2011

Ühekojalist 179-liikmelist parlamenti valitakse iga nelja aasta tagant. Jooniselt on näha viimase nelja Taani parlamendivalimiste tulemus. On näha, et on kaks suuremat domineerivat parteid – sotsiaaldemokraadid (*Socialdemokraterne*) ja liberaalid (*Venstre*). Liberaalid on võitnud kõik vaadeldavad valimised ning sotsiaaldemokraadid on tihedalt kannul püsinud. Sellegi poolest on näha, et kahe suurima vastanduva erakonna toetus on kahanemas ning nende valijad on hakanud eelistama alternatiivne väikeparteide seas.

Taani Liberaalne Partei tähendab taani keeles (*Venstre*) tegelikult vasakut või vasakpoolsust, kuid tegemist on sellegi pooles parempoolse parteiga. Vasakpoolsus tuleneb ajaloost ning partei loomisel 19. sajandi teises pooles tähendas vasak tollases kontekstis liberaalsust ja uuendusmeelsust Taani poliitikas. Samuti ka *venstre* tähendab Radikaalse Vasakpartei nimes liberaalsust ehk laiemalt „vasak“ Taani poliitikas viitab parempoolsusele, mitte sotsialismile.

Väikeparteide tulemused kõiguvad igal aasta, kuid neist kõige edukam on olnud parempoolne Rahvapartei (*Dansk Folkeparti*), mis on saavutanud igal korral stabiilselt kolmanda tulemuse ning võib öelda, et hoolimata viimase korra langusest on nende toetus pigem kasvamas. Järgmised kolm parteid on igal valimistel olnud erinevas vahekorras üksteisega. Kindlat domineerijat neist ei ole, kuid on näha, et kolm parteid (Sotsialistlik Rahvapartei, Konservatiivne Rahvapartei ja Radikaalne Vasakpartei) võitlevad üksteisega toetuse pärast, kuid samas vähendavad oma aktiivsusega toetust kahele suurimale erakonnale, kuna pakuvad selget alternatiivi nende valijatele. Sellegi poolest saab öelda, et Konservatiivse Rahvapartei (*Det Konservative Folkeparti*) toetus on langemas ning Sotsialistliku Rahvapartei (*Socialistisk Folkeparti*) toetus tõusmas. Lisaks on viimastel valimistel suure tõusu teinud läbi ka Punaste-Roheliste Liit (*Enhedlisten De Rod-Gronne*) ning ühtlasi on näha, et muude (peamiselt iseseisvad kandidaadid, kes saavad kandideerida valimisringkonnas, kuid ei kogu üleriigiliselt hääli ja jäävad isikumandaadi, u 20 000 häält, mitte saamisel hoolimata suurest toetusest parlamendist välja) toetus on üha kasvamas.

4.1.1 Fääri saarte autonoomia kujunemine ja ulatus

Fääri saarte autonoomia on sätestatud autonoomia aktiga (*Home Rule Act*) aastal 1948 ning hiljem on seda täiendatud 2005. aastal. Käesolev peatükk põhineb autonoomia aktil, selle täiendusel ning Taani põhiseadusel.

1948. aastal allkirjastatud akt andis Fääri saartele kaks kohta parlamendi alamkojas ja ühe koha ülemkojas. Mõni aasta hiljem Taani põhiseadust muudeti ning parlament muudeti ühekojaliseks ning Fääri saared säilitasid kaks kohta. Ühtlasi kinnitasid

mõlemad osapooled aktis, et võtavad teineteist võrdsete partneritena ning autonoomia on mõeldud selleks, et Fääri saarte elanikud saaksid rohkem võimu ja vastutust selles, et arendada piirkonda lähtudes rahvuslikust, ajaloolisest ja geograafilisest aspektist ning säilitada Fääri saarte elanike eripära Taani kuningriigis.

Selleks, et täita autonoomia püstitatud eesmärged on Fääri saarte elanikel õigus korraldada oma elu pea kõigis valdkondades, jättes keskvalitsusele kujundada üldine välispoliitika ning vastutada finants- ja kaitseküsimuste eest. Kohaliku elu edendamiseks on Fääri saarte elanikel õigus valida demokraatlikult parlamenti ning seejuures otsustada ise, kuidas valimisprotsess käima peaks. Valitud esindajatel on õigus Taani kuningriigi eest pidada läbirääkimisi ja sõlmida lepinguid välisriikide ja rahvusvaheliste organisatsioonidega, kui teema puudutab otseselt Fääri saari või valdkonda, mille eest kannab hoolt Fääri saarte valitsus (erandina vaid julgeolupoliitikat mõjutavad küsimused ning läbirääkimised organisatsioonidega, mille liige juba Taani kuningriik on). Taani keskvalitsus on kohustatud arutama kõik Fääri saari puudutavad välisküsimused läbi Fääri saarte valitsusega ning seejuures on Fääri saarte valitsusel õigus keelduda keskvalitsuse poolt tehtud kokkulepetest (va erandvaldkonnad). Keskvalitsust esindab saarestikus volinik (inglise keeles *high commissioner*, taani keeles *rigsombudsmand*), kes osaleb parlamendi ja valitsuse töös hääleõiguseta.

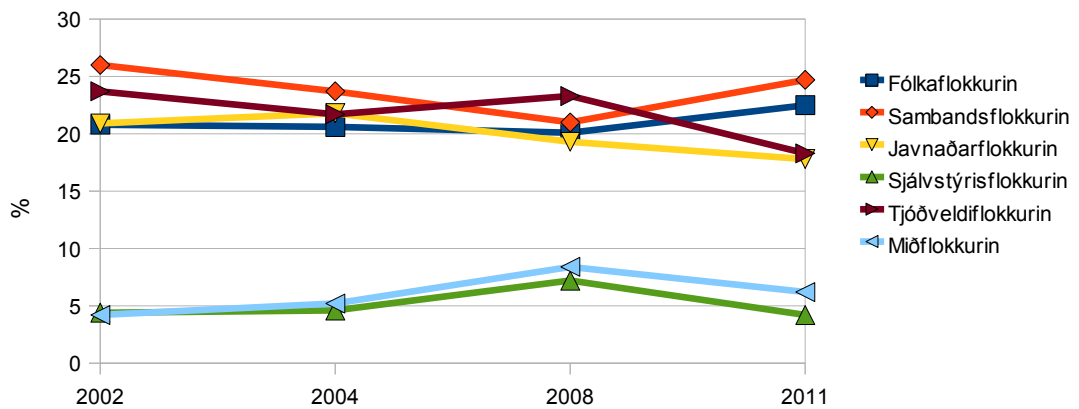
4.2 Fääri saarte poliitiline süsteem ja valimiste analüüs

Fääri saarte seadusandlik kogu on 33-liikmeline, mis valitakse iga nelja aasta järel. Valimisõigus on igal kohalikul, vähemalt 18-aastaselt kodanikul. Parlament moodustab valitsuse ning valitsusjuhi ülesandeks on kõik parlamendi vastuvõetud otsused ratifitseerida. Taani valitust saarestikus esindab volinik, kellel on õigus pöörduda küsimustega parlamendipoole ja sekkuda aruteludesse. Fääri saared on Taani parlamendis esindanud kahe liikmega. (Europa World online 2013)

4.2.1 Fääri saarte parlamendi valimised

Joonis nr 4

Fääri saarte kohaliku parlamendi valimised 2002-2011

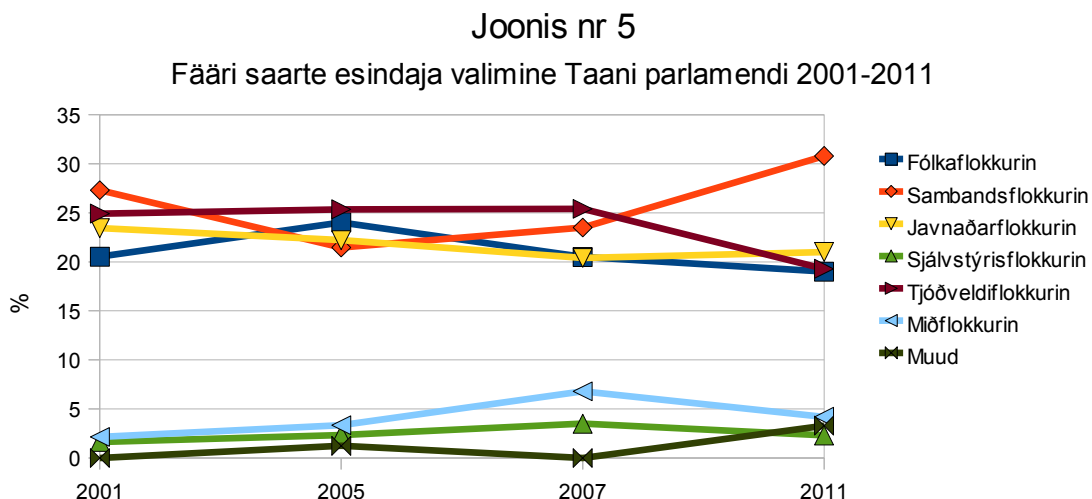

Fääri saartel domineerivad peamiselt neli parteid, kes võitlevad pea igal valimistel võidu nimel. Vaadeldavad perioodil on konservatiivne liberaalne Liidupartei (*Sambandsflokkurin*) suutnud võita tihedas konkurentsist kolmed valimised neljast, jäädes 2008. aastal teiseks. Vasakpoolne Vabariiklaste (*Tjóðveldi*) partei suutis küll 2008. valimised võita, kuid 2011. aastal jäi valimistel kolmandaks. Liberaal-konservatiivne Rahvapartei (*Fólkaflokkurin*) jäi teiseks, aga see on seni parim tulemus parteile. Neljanda tulemuse sai sotsiaaldemokraatlik partei (*Javnaðarflokkurin*), mille toetus on vähenemas. Kahe viimase partei toetus on võrdlemisi sarnane, viimastel valimistel on kristlike- ja agraarvaadetega Keskerakond (*Miðflokkurin*) selgemalt hakanud edestama Omavalitsusparteid (*Sjálvstýrisflokkurin*), kuid toetus neile langes viimastel valimistel ja seega need kaks parteid esialgu nelja suurima partei tulemust oluliselt ei kõiguta. Uute tulijatena jäid valimistel viiendaks Progressipartei (*Framsókn*) 6,3% , mida joonisel näidatud ei ole.

2008. aastal suutsid valijate arvu kasvatada vaid kaks väikeparteid ja Vabariiklaste partei, mis viitab sellele, et valijad otsisid mingit muutust, kuid pöördusid 2011. aastal tagasi „vanade“ valikute juurde, kuna kaks edukamat parteid kasvasid selgelt toetust, samal ajal, kui väikeparteid ja 2008. aasta valimiste võitjad kaotasid silmnähtavalt toetust. Huvitava nähtusena oli nelja suurima partei tulemus 2004. aastal võrdlemisi ligilähedane (vahe esimese ja neljanda partei vahel 3%) ning 2008. aastal mahtusid teise, kolmanda ja neljanda partei tulemused 1,3% sisse. Eelduste kohaselt oleks

pidanud 2011. aastal vahed veelgi väiksemad olema, kuid võimalik, et majanduskriisist tulenevalt olid erinevused võrreldes varasemaga võrdlemisi suured.

4.2.2 Esindaja valimine Taani parlamenti

Jooniselt on näha, et sarnaselt Fääri saarte parlamendivalimistega, on valijakäitumine sarnane kohaliku parlamendivalimistega. Selgelt eristuvad neli suuremat parteid ning kaks väiksemat parteid, lisaks iseseisvad kandidaadid.

Viimastel valimistel võitis ülekaalukalt Liidupartei, mis oli suur võit võrreldes varasemate valimistega, kus partei on jäänud alla teistele (va 2001). Kahe valimised (2005 ja 2007) võitnud Vabariiklaste partei langes viimastel valimistel kolmandaks, sarnane muster kordus ka kohaliku parlamendivalimistel. Liberaalid jäid viimastel valimistel küll teiseks, kuid on pigem kaotamas valijate toetust. Kui kohaliku parlamendi valimistel jäid Vabariiklased teiseks, siis esindajate valimisel Taani parlamenti on nad pigem toetust kaotamas ja teistele parteidele valijaid kaotamas.

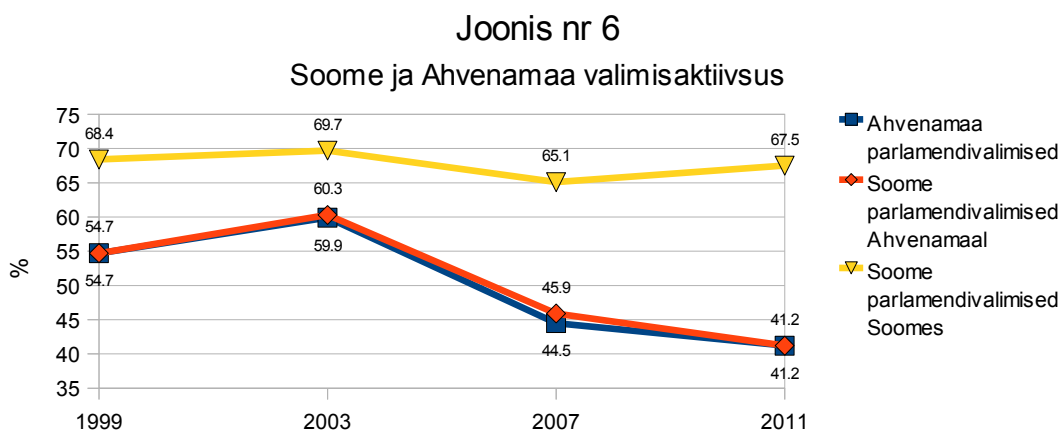
Sarnaselt kohaliku parlamendi valimistega oli 2011. aastal erinevus tulemustes suurim ning 2007. aastal võrdlemisi väike. Ka väikeparteid olid 2007. aastal edukamad kui varem, kuid kaotasid 2011. aastal taaskord toetust (kõik peale iseseisvate ja sotsiaaldemokraatide) eelkõige Liiduparteile.

5 AUTONOOMSETE PIIRKONDADE VALIMISEELISTUSTE VÕRDLUS EMAMAAGA

Selles peatükis võetakse kokku ja analüüsitakse eelnevast kahest peatükist selgunud tulemused. Peatükk on jagatud kaheks suuremaks osaks, kus esimeses võrreldakse Ahvenamaad ja Soomet omavahel ning teises Fääri saari ja Taanit omavahel. Peatükis kõrvutatakse emamaa ja autonoomse piirkonna valijakäitumine, mis on omakorda jaotatud kaheks – valimisaktiivsus ja poliitilised eelistused. Saadud mustreid ja kokkuvõtet kasutatakse hiljem Ahvenamaa ja Fääri saarte omavahelises võrdluses.

5.1 Ahvenamaa ja Soome võrdlus

5.1.1 Valimisaktiivsus

Joonisel on näha, et Soome valijad on aktiivsemad kui Ahvenamaa valijad. Ahvenamaa valijad on parlamendi valimistel tunduvalt vähem aktiivsemad kui Soome valijad. Samas on mõlemad juhul sarnane muster – nii Soome kui ka Ahvenamaa valimisaktiivsus tõusis 2003. aastal, kuid langes kohe järgmisel valimistel. Soome valimisaktiivsus on veidi tõusule pöördunud, kuid Ahvenamaa valimisaktiivsus jätkab langemist, olles langenud 2003. aasta tipust ligi kolmandiku võrra. Ahvenamaa valija aktiivsus on väga sarnane mõlematel valimistel, olles kahel korral pea identne. Soome valija aktiivsus on pigem stabiilne ja väikeste kõikumistega, kuid Ahvenamaa kõikumised on palju suuremad. Ahvenamaal elab vaid pool protsenti kogu rahvastikust

ja seega on ootuspärane ka suur kõikuvus valimisaktiivsuses. Suurt kõikuvust saabki eelkõige seletada sellega, et valijaskond on väike ning iga inimese valimiskasti juurde toomine või sealt puudumine mõjutab tulemust.

5.1.2 Valimistulemus parem-vasak skaalal

Soome ja Ahvenamaa valijakäitumine on mõneti sarnane, sest selgelt domineerivaid parteisid ei eristu, kuid sellegi poolest erineb mõlema piirkonna valijakäitumine rohkem kui on sarnane, sest on võimalik näha Soome puhul vaadeldaval perioodil kolme domineerivamat parteid, millele lisandus viimastel valimistel põlissoomlaste partei. Neli suurimat parteid kogusid viimastel valimistel $\frac{3}{4}$ valijate häälest ning ülejäänud neli parteid said neljandiku häälest. Ahvenamaal seevastu eristusid kaks parteid teistest enam, kuid viimastel valimistel selgelt domineerivaid parteisid ei tekkinud, sest valija toetus jagunes ühtlasemalt kui eelviimastel valimistel. Võrdluseks Soome nelja enim toetust saanud partei toetus oli mõne protsendi võrra väiksem Ahvenamaa nelja edukaima partei toetusest, kuid häälte võrdset jagunemist saab seletada sellega, et valimistel osales lisaks sõltumatutele kandidaatidele vaid kuus parteid, samal ajal Soomes sai parlamenti kaheksa parteid ning asjaoluga, et Ahvenamaa parteid on ideoloogiliselt sarnasemad kui Soome parteid.

Ahvenamaal on mõnevõrra vähem parteisid vaadeldaval perioodil valituks osutunud ja parlamenti viimastel valimistel pääsenud kui Soomes. Ahvenamaal sai viimastel valimistel piisava valijate toetuse kuus parteid, millest üks on vasakpoolne sotsiaaldemokraatide erakond ning ülejäänud liberaalsed ja paremäärmuslikud. Soomes on kaheksast, valimistel piisavalt hääli parlamenti pääsemiseks kogunud parteist vasakpoolsed kolm ning esindavad lisaks sotsiaaldemokraatialle ka kommunismi ja rohelist maailmavaadet. Soome parteid on enamasti väga ideoloogilised ning tsentristlike vaadetega on vaid Keskerakond, kes küll on reformimeelne, kuid siiski pigem liberaal-konservatiivne. Ahvenamaa parteid seevastu on aga pigem tsentripoolsemad parteid ning vaid sotsiaaldemokraadid ja liberaalid on puhtalt ideoloogilised parteid. Ahvenamaa parempoolsed parteid said viimastel valimistel 80,3% valijate häälest ja vasakpoolsed sotsiaaldemokraadid vaid 18,5% valijate hääled.

Soomes seevastu on rohkem vasakpoolseid parteisid ja seega toetus nendele ka suurem, kokku toetas vasakpoolseid parteisid viimastel valimistel ligi poole rohkem (34,5%) kui Ahvenamaal ning parempoolsed parteid said 63,5%, mis on ligi neljandiku võrra vähem kui Ahvenamaal.

Vaadates parteide omavahelisi jõutasakaale saab öelda, et valijakäitumine on sarnane, sest kummaski piirkonnas ei ole välja kujunenud konkreetset jõutasakaalu ehk igal korral vaadeldaval perioodil on edukamad parteid omavahel pidevalt konkureerimas valijate pärast ning seetõttu on parteide järjestus valimistel igal korral pigem erinev kui sarnane. Selle ilmekamaiks näiteks on Soomes põlissoomlaste suur esiletõus viimastel valimistel, kus saavutati kolmas tulemus, kuid kandideeritud on ka varasematel valimistel. Ahvenamaal on samuti Tuleviku partei jõudsalt toetust kasvatamas, kuid ka liberaalide suur kukkumine võrreldes eelviimaste valimistega on muutnud jõuvahekordi Ahvenamaal. Jõutasakaale vaadates torkab silma vaid üks erinevus, milleks on Ahvenamaa parteide toetuste suur kõikumine, Soome parteid on seevastu pigem stabiilselt kas kasvamas või tõusmas.

Tänu põlissoomlaste suurtele toetusele valijate seas on paratamatult langemas märgatavalt kõikide teise parteide toetus Soomes, kuid Ahvenamaal on olukord vastupidine. Liberaalide suur langemine on tõstnud enamike parteide toetust. Lisaks sellele on kõik Ahvenamaa parteid saanud vähemalt 9,9% toetuse valijatelt, samal ajal Soomes on vaid neli parteid suutnud saada rohkem kui 10% valijate toetusest.

Samasse üle-Euroopalisse gruppi kuuluvad Ahvenamaa liberaalid ja Soome Keskerakond ning rootslaste rahvuslik partei. Nimetagem neid käesolevas lõigus üldistuse huvides laiemalt liberaalideks. Liberaalid on parteitasandil kindlasti populaarsemad Ahvenamaal, kuid laiemalt, liites kokku Soome kahe liberaalse partei tulemuse, saab öelda, et liberaale toetab Soome valijatest umbes neljandik-viiendik (20,06%-29,3%), kuid Ahvenamaa liberaale toetab kõikuvalt kolmandik kuni viiendik valijatest (20,3%-32,6%). Üldistavalt saab öelda, et liberaalid on populaarsed mõlemas piirkonnas. Samas on liberaalide toetus kõikuv samas rütmis mõlemas piirkonnas, kuid

kindlalt saab väita, et mõlemas piirkonnas on toetus liberaalidele vähenemas. Liberaalid on edukamad olnud Ahvenamaal, võites kahed valimised, jaganud võidupositsiooni ühekorra ja jäänud teiseks ühe korra. Soomes on liberaalide katuseorganisatsiooni kuuluvaid parteisid kaks, millest Keskerakond on tunduvalt tugevam kui Rootsi Rahvapartei, mille toetus jääb alla 5% valijatest. Seega on viimane nimetatud partei viimaste hulgas, kuid Keskerakond on võitnud kahed varasemad valimised ja jäänud korra teiseks, kuid viimastel valimistel kaotati toetust ning jäädi neljandaks. Vaadeldes Ahvenamaa esindaja valimist Soome parlamenti saab öelda, et liberaalid on ka seal populaarsed, sest võitsid valimised 2007 ja 1999, kuid jäid teiseks 2003 ja kaotasid suurelt koos mõõdukatega viimastel valimistel. Seega, vaadeldes Ahvenamaa liberaale ja Keskerakonda Soomes saab öelda, et liberaalid on populaarsed mõlemas piirkonnas, kuid nende toetus on vähenemas silmnähtavalt.

Samasse üle-Euroopalisse gruppi kuuluvad Ahvenamaa ja Soome sotsiaaldemokraadid. Selgelt on näha, et sotsiaaldemokraadid on edukamad Soomes, olles vaadeldaval perioodil kolmel korral teised ja 1999. aastal võitsid valimised. Ahvenamaal on sotsiaaldemokraadid pigem viimaste seas olles kord kolmandal ja siis neljandal kohal, samuti on nende valijatoetus väga ebastabiilne, sest kahel korral on saadud ligi 12% valijate toetus, kuid ülejäänud kahel korral umbes 19% tulemus. Tegu on väga suure kõikumisega võrreldes Soome sotsiaaldemokraatidega, kelle toetus stabiilselt langemas (28,86% langenud 19,1%). Vaadates kõrvale ka esindaja valimist Soome parlamenti on näha, et viimastel valimistel võitis sotsiaaldemokraatide valimisliit teiste parteidega valimised 81,4%, kuid varasemalt on üritanud sotsiaaldemokraadid iseseisvalt oma nimekirjaga Soome parlamenti pääseda, kuid üksinda valimisi kordagi võidetud ei ole, kuid on saadud siiski arvestatav valijate toetus (8,8%-24,9%). Võrreldes laiemalt toetust on näha, et Soome sotsiaaldemokraadid on palju populaarsemad Soomes kui Ahvenamaal. Seega, vaadates viimaseid parlamendivalimisi valimisi, saab kindlalt öelda, et mõlemal parteil on võrdne toetus, kuid vaadates seda eelnevate valimiste kontekstis on tegu pigem suure erinevusega (kõikuva toetajaskonnaga) parteidega ning seetõttu on kaks parteid pigem erinevad.

Ahvenamaa Tuleviku partei kuulub üle-Euroopalisse iseseisvust või autonoomiat taotlevate parteide ühendusse *European Free Alliance*, mille Euroopa Parlamenti valitud parteide liikmed teevad koostööd seal rohelistega (moodustatud on *The Green – European Free Alliance* parlamendigrupp). Soome parteidest kuulub Euroopa Parlamendi sellesse parlamendirühma roheliste esindaja. Seega vaadeldakse järgnevalt Ahvenamaa Tuleviku partei ja Soome roheliste partei tulemusi. Nimetagem neid siin lühikeses üldistuste huvides rohelisteks parteideks. On näha, et mõlemad parteid on väikeparteid ning toetuvad eelkõige oma kindlale valijaskonnale, mis ei ole väga suur. Toetus on võrdlemisi sarnane, Soome rohelised on stabiilselt jäänud viiendaks ning viimastel valimistel kuuendaks. Nende tulemus on jäänud 7,25% ja 8,46% vahele ning selgelt ei eristu tõusu ega langust. Seevastu Ahvenamaa rohelised on kandideerinud kolmel valimistel ja igal korral kasvatanud toetust, mis tõusnud 6,5% pealt 9,9%le. Hoolimata suhteliselt suuremast toetusest Ahvenamaal, on siiski positsioon teiste erakondade suhtes tagasihoidlikum ning seni pole suudetud enamat kuuendast ehk viimasest kohast. Ahvenamaa rohelised on ka kaasalöönud viimastel Ahvenamaa esindaja valimistel Soome parlamenti, kus ühises valimisliidus sotsiaaldemokraatide, Keskerakonna ja sõltumatute kandidaatidega võideti valimised 81,4%. Seega, kuna mõlema partei toetus ja positsioon teiste parteide suhtes on võrdlemisi sarnane on tegu pigem sarnase valijakäitumisega mõlema piirkonna puhul.

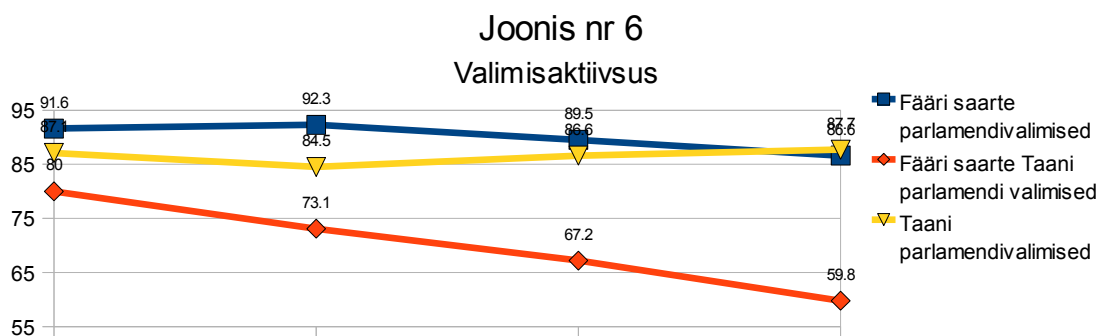
Hinnates Soome ja Ahvenamaa valimistulemusi saab öelda, et mõlema piirkonna valijakäitumises on väga palju erinevusi, kuid ka väga palju sarnasusi, kuid kokkuvõttes on tegemist siiski kahe piirkonna puhul erineva valijakäitumisega. Seda eelkõige seetõttu, et esineb rohkem erinevusi, kui sarnasusi üldises parteide vahekorras ja ideoloogilisuses ja valmistulemustes ehk valijakäitumises.

Mõlema piirkonna parlamendierakondade omavahelised vahekorrad on ilma selge mustrita ning tugevalt domineerivaid parteisid ei ole, kuid Soomes on parlamendis tunduvalt rohkem erakondi kui Ahvenamaal, mis on üldiselt sarnasemad ja rohkem tsentristlikumad kui Soome parteid, mis on ideoloogiliselt tunduvalt erinevamad ja puhtamal kujul. Hoolimata sellest, et üle-Euroopalisse liberaalide katuseorganisatsiooni kuuluvatel parteidel on mõlemas piirkonnas suur toetus (mis on küll langemas), on

siiski laiemalt vaadates parempoolsete erakondade toetus Ahvenamaal tunduvalt suurem kui Soomes. Sellest tulenevalt on vasakpoolsed parteid populaarsemad Soomes (kuid rohelist toetus mõlemas piirkonnas on võrreldavas suurusjärgus) ning eriti just sotsiaaldemokraadid, mille toetus valijate seas on Soomes ligi poole suurem kui Ahvenamaal. Soome valijal on välja kujunenud konkreetsemad eelistused, mida väljendabki paljude erinevate ideoloogiate esindatuses parlamendis ja sellest omakorda tuleneb suur väikeparteide arv, millel on ka väike toetus. Ahvenamaal on seevastu parteid ideoloogiliselt sarnasemad ning seetõttu hääled jagunevad ühtlasemalt. Seega, kokkuvõttes, tegu on erinevate valijakäitumisega piirkondadega, sest Ahvenamaa parteid on tsentristlikumad kui Soome parteid, parempoolsete toetus on suurem Ahvenamaal ning valija eelistus erakondade suhtes kõigub suuremalt Ahvenamaal.

5.2 Fääri saarte ja Taani võrdlus

5.2.1 Valimisaktiivsus

Joonisel on selgelt näha, et Fääri saartel on valimisaktiivsus üldiselt langemas. Taani parlamendivalimistel on osalemine vähenenud igal korral. Kukkumine on olnud vähemalt 6-7%. Fääri saarte parlamendivalimistel küll tõusis aktiivsus mõnevõrra 2004. aastal, kuid langes järgnevatel valimistel tunduvalt. Langus on jätkunud ka edaspidi, kuid sellegi poolest on valimisaktiivsus väga kõrge võrreldes esindajate valimisega Taani parlamenti. Taanlaste endi aktiivsus oma parlamendi valimisel on samuti kõrge, kuid enamasti alla jäänud autonoomse Fääri saarte parlamendi valimisaktiivsusele. Võrreldes Fääri saarte elanike ka taanlaste aktiivsust ühise parlamendi valimisel selgub, et taanlased on aktiivsemad valijad ning erinevalt Fääri saarte tugevalt langevast valimisaktiivsusest näitab taanlaste aktiivsus tõusutendentsi.

5.2.2 Valimistulemus parem-vasak skaalal

Taani ja Fääri saarte valimistulemus ja valijakäitumine on esmapilgul mõneti sarnane. Mõlemal juhul on välja kujunenud selgelt domineerivad parteid. Taanis on kaks domineerivat parteid – liberaalid ja sotsiaaldemokraadid, mille kumbagi tulemus jääb eraldi 25% lähedale. Fääri saarte kohaliku parlamendi valimistel on olukord mõnevõrra kirjum, kuid selgelt on eristumas neli parteid, mis domineerivad ning muudavad väikeparteid valimistel osalemise raskemaks. Lisaks ühe olulise erinevusena peale domineerivate parteide arvu on domineerivate parteide omavaheline suhe. Fääri saartel on kõik neli parteid väga võrdsed ning nad kipuvad omavahel järjestust pidevalt vahetama. Taanis seevastu on vaadeldavad perioodil domineerivate parteide omavaheline suhe olnud sama – liberaalid on valimised võitnud. Üllatava sarnasusena on asjaolu, et valimistel valituks osutunute parteide arv on suhteliselt sama – Taanis seitse ja Fääri saartel kuus. Suhestatuna rahvaarvu või valijaskonda saab öelda, et Fääri saartel elanikud on poliitiliselt aktiivsemad ning hoolimata väikesest rahvaarvust on paljud ideoloogiad esindatud.

Kolm parteid seitsmest on Taanis vasakpoolsed sotsialistlikud parteid. Fääri saartel on seevastu vaid kaks vasakpoolset parteid, millest üks on sotsialistlik ning teine iseseisvuse poolt. Ülejäänud parteid jagunevad parempoolseteks ja enamasti liberaalseteks parteideks. Mõlemas piirkonnas on end täielikult liberaalsena määratlenud üks partei, ülejäänud on enamasti konservatismi ja liberalismi hübriidid. Fääri saartel on erinevalt Taanist esindatud ka kristliku demokraatia ideoloogiat järgiv partei. Sellegi poolest on Fääri saartel rohkem nn mitut ideoloogiat ühendavat parteid ja nn puhast ideoloogiat esindavaid parteisid on Fääri saartel vaid üks, liberaalne Progressipartei. Seevastu Taanis on ideoloogilisi parteisid neli (liberaalid, kaks konservatiivide parteid, sotsialistid) ning ülejäänud mõlemas piirkonnas on peamiselt liberalismi ja konservatismi erinevad koostöövormid.

Taanlased on parlamendivalimistel eelistanud kõigil vaadeldavatel valimistel eelkõige liberalismi, kuid sotsiaaldemokraatia on sellel tihedalt kannul. Kahele domineerivale parteile järgnevad konservatiivid ning sellele omakorda kõik ülejäänud parteid, mis viimastel valimistel olid järgmises vahekorras: sotsiaal-liberalism, sotsialism/rohelised,

sotsialism ja konservatiivid. Seega, paistab, et hoolimata sellest, et valimistel kandideerib palju sotsialistlike vaadetega parteisid, on siiski taanlased pigem liberaalselt meelestatud, kuna nii viimased valimised võitnud liberaalid, kolmandaks tulnud Rahvapartei ning neljandaks tulnud Radikaalne vasak kuuluvad Euroopa katuseorganisatsioonidesse ja -parteidesse, mille ideoloogiline suundumine on liberalism ja demokraatia. Kokku said kolm parteid viimastel valimistel 49,55% häältest vastukaaluks sotsialistlikele parteidele, millest ükski ei kuulu üle-Euroopalisel katuseorganisatsiooni, mis suutsid koguda kolme peale kokku 40,69% valijate toetusest.

Fääri saartel on viimased kolmed valimised napilt võitnud konservatiivset liberalismi esindav partei, sellele järgnes liberaal-konservatiivne partei. Kolmandaks jäi vasakpoolne partei ning neljandaks jäid sotsiaaldemokraadid. Viimaseks ja eelviimaseks jäid kaks liberaalset parteid. Seega võiks arvata, et Fääri saared on tunduvalt parempoolsed võrreldes taanlastega, sest Taanis on rohkem vasakpoolseid parteisid, kuid sellegi poolest said ka Fääri saartel vasakpoolsed parteid 40,3% häältest, mis on suhteliselt sarnane Taani vasakpoolsete toetusele. Parempoolsed on mõnevõrra suurema toetusega Fääri saartel, kuid ilmselt seetõttu, et Taani puhul arvestati vaid katuseorganisatsiooni sarnasust, kuid Fääri saarte puhul on üle-Euroopaliste katuseorganisatsioonidega seotud vaid vasakpoolsed. Fääri saarte parteidest on vaid kaks seotud katuseorganisatsioonidega, siis saab ainult ühekülgsest analüüsida sarnaste ideoloogiliste parteide valimiseelistust mõlemas piirkonnas. Vaadates parteide ideoloogilist jaotust on näha, et mõlemas piirkonnas eelistatakse vasakpoolseid samas suurusjärgus ning seega parempoolseid rohkem kui vasakpoolseid.

Fääri saarte vabariiklaste partei ja Taani rahvapartei kuuluvad Põhjamaade Vasak-Roheliste Liitu. Nende kahe partei tulemused on võrdlemisi sarnased ning saab öelda, et võrdselt populaarsed mõlemad piirkonnas, sest Fääri saarte valimistel on vabariiklaste partei vaadeldava perioodi jooksul võitnud kohaliku parlamendivalimised ja jäänud teiseks ühel korral ning jäänud kahel korral kolmandaks. Kuna Fääri saartel on aga võrdlemisi tihe rebimine nelja suurima partei ning vabariiklased on peale viimaste valimiste igal korral vähemalt viiendiku häältest saanud (21,7% kuni 23,7%) ja seega saab öelda, et tegemist on populaarse parteiga Fääri saartel. Taanis rahvapartei jäänud

vaadeldaval perioodil igal korral kindlalt kolmandaks ning ei ole sekkunud kahe domineeriva partei võitlusesse, kuid samas on valijatoetus parteile piisavalt suur, et mitte võidelda väikeparteidega häälte pärast. Võrreldes Fääri saarte valimistega on Taani rahvapartei taani valijatelt saanud aga tunduvalt vähem hääli, saades umbes kaheksandiku valijaskonna toetusest (12%-13,86%). Fääri saarte esindajate valimistel Taani parlamenti on Fääri saarte vabariiklaste partei saanud palju suurema toetuse, kui Fääri parlamendivalimistel. Kahel korral on vaadeldaval perioodil jäänud teiseks ning kahel korral võidetud valimised. Samuti on vabariiklaste toetus sellevõrra paari protsendi jagu suurem, kui Fääri parlamendivalimistel ning oluliselt suurem Taani rahvapartei tulemustest samadel valimistel. Valijaskond on erinevates piirkondades erineva suurusega nii nagu ka jagatavate kohtade arv ja kandideerivate parteide arv, kuid sellegi poolest on antud juhul tegemist pigem erinevusega. Seda hoolimata ka sellest, et mõlemad parteid on esindatud Taani parlamendis, kuid Fääri saarte valijate toetus on vabariiklastele pea poole suurem (vabariiklaste toetus 19,3%-25,4%), kui Taani rahvapartei toetus. Parteide toetus on mõlemas piirkonnas kõikunud üles alla, kuid mõlemal juhul langenud pärast eelviimaseid, väga kõrge tulemusega, valimisi järsult.

Mõlema piirkonna sotsiaaldemokraadid kuuluvad samuti koos Põhjamaade Sotsiaaldemokraatlikku Töölisliikumisse. Kui eelmisel juhul oli Fääri saarte partei edukam, kui Taani oma, siis sotsiaaldemokraatide puhul on olukord vastupidine, sest Taani sotsiaaldemokraadid on tunduvalt edukamad ning vaadeldaval perioodil stabiilselt teised, kuid Fääri saarte sotsiaaldemokraatide toetus on kõikunud pidevalt. Taani sotsiaaldemokraatide toetus valimistel on samuti oluliselt suurem, olles vaadeldaval perioodil saanud umbes neljandiku häältest (parim tulemus 29%), samal ajal Fääri saarte sotsiaaldemokraadid on kohalikel valimistel napilt viiendiku ja alla selle saanud ning Taani parlamendivalimistel keskmiselt veidi üle viiendiku. Ka protsentuaalselt on Taani sotsiaaldemokraadid edestanud Fääri saarte sotsiaaldemokraate igal korral vaadeldaval perioodil ja juhul. Tulenevalt sellest, et neli parteid Fääri saartel pidevalt võitlevad toetajate pärast, on keeruline hinnata Fääri valijate toetust parteile. Kindlasti on neil oma kindel toetajaskond ning saab öelda, et tegemist on populaarse parteiga, kuid teisalt on nad nelja suurema partei võitluses pigem kaotajaks jäänud. Samas ei ole ka Taani

sotsiaaldemokraatidel läinud veel õnneks võita valimised Taanis, kuid on selgelt näha, et tegu on väga populaarse parteiga ning valimistulemusi vaadates ka selgelt edukama parteiga kui Fääri saarte sotsiaaldemokraatlik partei. Fääri saarte sotsiaaldemokraatliku erakonna toetus kohaliku parlamendivalimistel on pigem langemas ja madalam, kui esindajate valimistel Taani parlamenti, kus partei on igal korral saanud mõne protsendi võrra rohkem hääli, kui kohalikel valimistel, kuid ka seal on nende toetus langemas. Sama muster kordub ka Taanis, kus sotsiaaldemokraadid on läbi teinud väga suure languse (vaadeldaval perioodil on toetus langenud ligi 5%). Sotsiaaldemokraatide toetuse langust Taanis saab seletada eelkõige sellega, et väiksemad parteid kasvatavad pidevalt oma toetust ning seni lojaalsed valijad otsivad alternatiive, kuid Fääri saarte puhul tundub, et valijakäitumine on mõjutatud pigem nelja partei omavahelisest konkurentsist. Seda selles mõttes, et ideoloogilised erinevused ei ole nii suured nelja domineeriva partei hulgas, kui on need Taani parteide puhul ja seetõttu on näha kuidas nelja partei toetus ja vahekord muutub kõikidel valimistel, sest valijad valivad erinevatel valimistel küll sama ideoloogiat, kuid erinevat parteid.

Hinnates Taani ja Fääri saarte valimistulemusi saab öelda, et mõlema piirkonna valijakäitumises on väga palju erinevusi, kuid ka väga palju sarnasusi, aga kokkuvõttes on tegemist siiski kahe piirkonna puhul erineva valijakäitumisega. Seda eelkõige seetõttu, et esineb rohkem erinevusi, kui sarnasusi (1) üldises parteide vahekorras ja ideoloogilisuses ja (2) valimistulemustes ehk valijakäitumises.

(1) Mõlema piirkonna parlamendis on esindatud enam-vähem võrdne arv parteisid, kuid Taani parlamendivalimistel on selgelt eristuvad parteide tulemused ja trendid, mida näitab eelkõige kahe domineeriva partei ning kolmanda partei stabiilne positsioon vaadeldavatel valimistel. Lisaks sellele on Taanis selgelt domineerimas kaks parteid, samal ajal kui Fääri saartel on neli parteid, mis teistest tunduvalt eristuvad. Ka on Taani juhtivate parteide omavaheline vahekord palju selgem ja stabiilsem, kuid Fääri saarte parlamendivalimistel vahetavad neli domineerivat parteid pidevalt omavahel positsioone. Kuigi mõlemas piirkonnas on domineerimas ja võitmas ideoloogiliselt liberaalsed parteid, kuid Taanis on tunduvalt paremini arenenud ideoloogilised parteid, kuna Taanis on vaadeldaval perioodil parlamenti pääsenud rohkem nn puhtaid

ideoloogiad esindavad parteid, kui on seda Fääri saartel. Seega, saab öelda, et taani valija on tunduvalt ustavam valija võrreldes Fääri saarte valijatega, kelle eelistused muutuvad igal korral.

(2) Mõlemas piirkonnas on tugevalt esindatud vasakpoolsus (40% valijatest), mis mõlemas piirkonnas on ka langemas. Samuti on vasakpoolsed parteid ainsana Fääri saartel ka Euroopa tasandil organiseerunud katuseorganisatsioonide kaudu ning seotud seeläbi Taani vasakpoolsete parteidega. Sellegi poolest, teiste parteide vähene katuseorganisatsioonidega seotus Fääri saartel erineb tunduvalt Taani parteide seotusest, kus on kõik parlamendierakonnad seotud üle-Euroopaliste parteidega. Vaadates katuseorganisatsioonide kaudu seotud Fääri saarte ja Taani parteide tulemust, siis on näha suurt erinevust toetuses vasakpoolsetele ideedele mõlemas piirkonnas. Vaatluse all olnud kaks parteid mingisugust mustrit ei anna, kuid näha on see, et erinevate vasakpoolsete ideede toetus ühes piirkonnas ei tähenda seda, et seda toetatakse ka teises piirkonnas. Lisaks on Taanis rohkem vasakpoolseid parteisid kui Fääri saartel. Seega, saab öelda, et Taani ja Fääri saarte valijad ei toeta samasse katuseerakonda kuuluvaid erakondi võrdselt, kuigi nende toetus on kõrge mõlemas piirkonnas ning tegu on domineerivate parteidega.

6. AUTONOOMSETE PIIRKONDADE OMAVAHELINE VÕRDLUS

Võrreldes kahe autonoomse piirkonna valijakäitumist, saab analüüsida autonoomsete piirkondade (1) autonoomia ulatust, (2) erinevusi ja sarnasusi võrreldes emamaaga ja omavahel, (3) parteide iseseisvuseelestatust ja (4) valimisaktiivsust.

6.1 Autonoomia ulatus

Hinnates varasemas peatükis välja toodud autonoomia ulatuse analüüsi, saab hinnata mõlema piirkonna autonoomia tingimusi ning tuleb välja, et Fääri saarte autonoomia on palju ulatuslikum kui Ahvenamaa oma. Ühtlasi on mõlema tingimused autonoomsuseks võrdlemisi sarnased. Erinevusena saab välja tuua selle, et Soome presidendil ja valitsusel on Ahvenamaa üle suurem võim kui taanlastel Fääri saarte puhul. Seda seetõttu, et Soome presidendil on õigus laiali saata Ahvenamaa parlament, kinnitada ametisse kuberner, piirata kohaliku valitsuse tegevust, kuulutada autonoomiat tagav akt kehtetuks ja vetostada Riigikohtu nõusolekul Ahvenamaal välja antud seadused. Taani põhiseaduses ega Fääri saarte autonoomiat puudutavates lepingutes sarnaseid piiranguid nimetatud ei ole. Sarnasusena on mõlemal juhul lubatud kohaliku keele kasutamine kohalikus asjaajamises, kuid Ahvenamaa puhul on rootsi keelele antud riigikeele staatus, mida Taanis fääri keele puhul tehtud ei ole. Ühtlasi on Ahvenamaa puhul nimetatud ära konkreetset rahvused, kes võivad osaleda kohaliku tasandi töös ning sisse on viidud nn kohaliku elaniku staatus. Fääri saartel kehtib kohalikus elus kaasalöömiseks vaid Taani kodakondsuse nõue. Fääri saarte autonoomia on küll ulatuslikum, kuid sellegi poolest on mõlemad võrreldavalt ulatuslikud, sest tagatud on kõige olulisemad aspektid, milleks on iseseisev otsustusvõimalus väga paljude valdkondade üle ning kultuuri säilimiseks on loodud seda tagavad tingimused.

6.2 Valija paiknemine parem-vasak skaalal

Mõlemal juhul on emamaast erinev parlamendierakondade koguarv, mis Fääri saarte puhul on ühe ja Ahvenamaa puhul kahe võrra väiksem emamaa parlamendierakondade koguarvust. Ka on autonoomse piirkonna parlamendis esindatud vähem vasakpoolseid parteisid. Toetus vasakpoolsetele parteidele on Fääri saartel ligi kaks korda kõrgem kui Ahvenamaal. Mõlema piirkonna parlamendis on esindatud erinevad ideoloogiad, enim liberalismi ja konservatismi hübriide, kuid ka sotsiaaldemokraatiat ning liberaalseid parteisid. Mõlemal juhul on ideoloogiline erinevus parteide vahel tunduvalt väiksem, kui emamaa parlamendis, mistõttu on tingitud ka võrdlemisi võrdne häälte jagunemine parteide vahel valimistel ning erinevad vahekorrad igal valimistel. Mõlema piirkonna parteid on pigem tsentris asuvad ning püüavad võimalikult paljude valijate hääli püüda, mistõttu puuduvad ka äärmuslikumad ideoloogiad autonoomsete piirkondade parlamentidest.

Kui vaadata jõuvahekordi mõlemas piirkonnas, siis on näha, et Fääri saarte valimistulemustes eristuvad neli parteid ülejäänud kahest. Ahvenamaal on olukord pigem võrdsem ning selgelt ei eristu ühtegi gruppi. Samuti on vaheldumas mõlemas piirkonnas võitvad parteid. Viimastel valimistel eelistati mõlemas piirkonnas enim liberaalseid erakondi ning sotsiaaldemokraatlikud erakonnad jäid tahapoole. Mõlema piirkonna sotsiaaldemokraadid kuuluvad ka üle-Euroopalisse katuseorganisatsiooni *Nordic Green Left Alliance*. Sotsiaaldemokraatlik erakond Fääri saartel ei ole seni veel valimisi võitnud ning selle toetus on langemas. Sama kehtib ka Ahvenamaa sotsiaaldemokraatide kohta, kuid selle partei toetus kõigub igal valimistel väga tugevalt. Kord on aga siiski Fääri saartel vasakpoolne vabariiklaste partei valimised võitnud ning päris tugevalt esindatud olnud, kuid ka selle toetus on langemas. Seega, vasakpoolsete parteide toetus on mõlemas piirkonnas langemas ning seetõttu liberaalsete erakondade populaarsus tõusmas.

Võrreldes emamaaga kuulub autonoomsetest piirkondadest võrdlemisi vähe parteisid üle-Euroopalistesse katuseorganisatsioonidesse (Fääri saartel ca kolmandik ja Ahvenamaal pooled) ning neist, kes kuuluvad on vasakpoolsed (va liberaalid

Ahvenamaal). Ühisesse katuseorganisatsiooni kuulub mõlemast piirkonnast vaid üks partei – sotsiaaldemokraadid. Seega, pooled Fääri saarte ja kolmandik Ahvenamaa Euroopa tasandil organiseerunud parteidest kuuluvad samasse organisatsiooni.

Kokkuvõttes saab öelda, et vaadates valijakäitumist, on kahel piirkonnal omavahel sarnasusi nii võrreldes näitajaid üks-ühele, kui ka erinevuste ja sarnasuste analüüs võrdluses nende emamaaga. Olulisim sarnasus on kindlasti see, et parteid on tunduvalt vähem üksteisest ideoloogiliselt erinevamad kui nende emamaade parlamendierakonnad ning seetõttu on parteide ideoloogiline positsioon sarnane ja häälejaotus seeläbi võrdsem ja ei teki tugevalt domineerivaid parteisid. Ka vasakpoolsete parteide valijate käitumine on sarnane ning ühte katuseorganisatsiooni kuuluvaid parteisid eelistatakse sarnaselt mõlemas piirkonnas.

6.3 Parteide iseseisvusmeelestatus

Kuna tegemist on autonoomsete piirkondadega, siis mõlema piirkonna parlamendierakonnad on ka võtnud seisukoha iseseisvuse küsimuses. Käesolevas peatükis analüüsitakse mõlema autonoomse piirkonna parteide vaateid autonoomiale. Parteid on jagatud Sorensi jaotuse järgi kolmeks – autonoomia pooldajad, eristaatuse pooldajad ja iseseisvuse pooldajad.

Ahvenamaa parteid on jaotatud kolme kategooriasse viimaste valimiste valimisprogrammide põhjal. Järgnevalt on ära toodud kõigi parteide seisukohad. Ahvenamaa Tulevikupartei seisab selle eest, et Ahvenamaast saaks suverääne, neutraalne ja demilitariseeritud väikeriik (Ahvenamaa Tulevik 2013). Ahvenamaa mõõdukad tahavad arendada Ahvenamaast omavalitsuse, mis seisaks Ahvenamaa elanike vajaduste ja soovide eest. Omavalitsus põhineb rootsi keelel ja kultuuril, kuid partei leiab, et autonoomia mängib väga tähtsat rolli Ahvenamaa ühiskonna arendamisel ning partei hindab seda panust kõrgelt, kuna on viinud Ahvenamaa Põhjamaade ja maailma tippu sotsiaalteenuste, hariduse ja tööpoliitika osas.

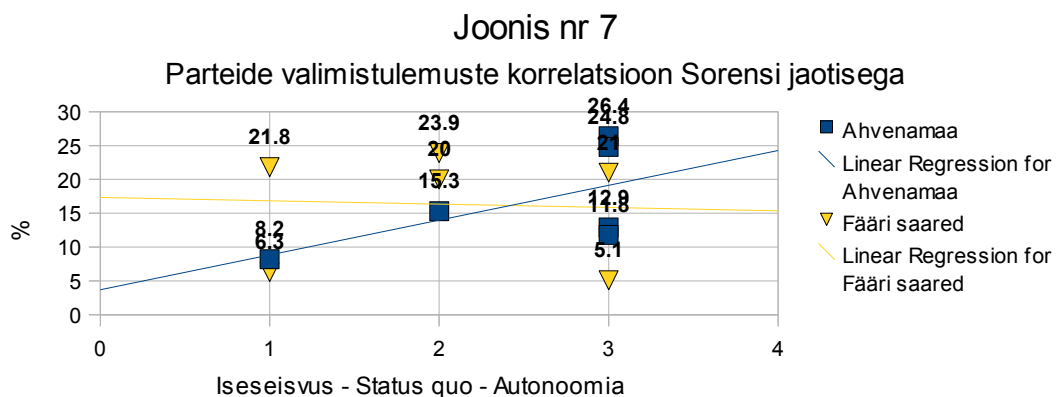
(Mõõdukad 2013) Sotsiaaldemokraatide eesmärgiks on autonoomne ja demokraatlik ühiskond, mis põhineb vabadusel, võrdusel ja solidaarsusel, mille tagatiseks on omavalitsus ja demilitariseeritus. Partei tahab tugevdada suhteid Ahvenamaa ja Soome keskvalitsuse vahel, mis peaksid olema vabad natsionalistlikest alatoonidest. (Sotsiaaldemokraadid 2013) Liberaalid lähtuvad põhimõttest, et omavalitsus on Ahvenamaa edukuse ja arengu garandiks. Omavalitsuse areng peab toimuma läbi omavalitsuse pideva arengu, mis põhineb inimeste vajadusel. Eesmärgiks on ka seni keskvalitsuse kontrolli all olevate valdkondade otsustusõiguse andmise kohalikule inimestele, mis annab paremad võimalused Ahvenamaa elanikele. (Liberaalid 2013) Keskerakond arvab, et Ahvenamaa elanikel ei ole vaja järelvaatajat ning seetõttu tahab partei suurendada Ahvenamaa mõju Euroopa Liidu tasandil ja saada garanteeritud koha Euroopa Parlamendis. Partei eeskujuks on Taani mudel, kus autonoomsetel piirkondadel on suur otsustusvabadus. Keskerakond tahab ise kontrollida majandust ning kaitsta Ahvenamaa elanike rahvuslikku eneseteadvust. (Keskerakond 2013) Sõltumatutest kandidaatidest koosnev erakond soovib arendada omavalitsust, mis põhineks kohalikel vajadustel ja lähtub kohalikest oludest (Sõltumatud kandidaadid 2013). Lähtudes parteide programmilistest põhimõtetest saab nad jagada vastavalt Sorensi liigitusele nelja kategooriasse. Iseseisvust soovib vaid Ahvenmaa tulevik ning sotsiaaldemokraadid on pigem eristaatuse kui autonoomia poolt. Ülejäänud parteid on selgelt autonoomia ehk omavalitsuse poolt Sorensi jaotuse kontekstis.

Fääri saarte parteide jaotamine toimub peamiselt Ackerni ja Lindströmi artikli põhjal, lisaks taustinfo parteide kodulehekülgedelt, mis olid tõlgitavad või töö autorile arusaadavas keeles. 19. sajandi lõpul jagunesid Fääri saarte parteid kahte gruppi - parempoolsed unionistid (*status quo*) ehk Liidupartei ja vasakpoolsed autonomistid ehk Omavalitsuspartei. Omavalitsuspartei rääkis autonoomia devalveerimisest Taani kuningriigi sees ja püüdleval seega suurema autonoomia poole. Samal ajal Liidupartei on endiselt tugeva liidu poolt, kus Fääri saartel on eristaatus. [Morkore 1991 (Ackern, Lindström 2012:501) Sotsiaaldemokraadid olid uniooni poolt ning

Rahvapartei püüdleb autonoomia poole, et vähendada sõltumatust Taanist. [Goodlad 1987, Ackren 2006 (Ackern, Lindström 2012:501)] Vasakpoolne Vabariiklaste partei on tulenevalt nimest täieliku iseseisvuse poolt. Partei loomise hetkel 1950ndatel oli raske leida iseseisvusliikumisele toetust seoses Taani heldete toetustega. 1980ndatel ja 1990ndatel olid Fääri saartel majandusprobleemid, mis põhjustas muutusi ka ühiskonnas ja seetõttu ka muutusi poliitikas. Iseseisvusmeelsed ja liidumeelsed vastandusid veelgi selgemalt. 1998. aastal valimistel kuulutas valitsus, et suund võetakse iseseisvusel, aga referendum jäi ära seoses erimeelsustega Taani ja Fääri saarte parteide vahel. Seetõttu on ka toetust iseseisvusmeelsetele parteidele kasvamas. (Ackern, Lindström 2012:501-502) Progressipartei püüdleb kindlalt iseseisvuse poole ja näeb lahendusena Fääri Saarte vabariiki (Progressipartei 2013). Keskerakonna kohta info puudus ning seetõttu parteid allolevas analüüsis ei käsitleta. Vaadeldes parteide seisukohti Sorensi jaotise järgi selgub, et parteid jagunevad võrdselt kolme jaotise vahel (va Keskerakond).

	Ahvenamaa		Fääri saared	
	Partei	Keskmine valimistulemus	Partei	Keskmine valimistulemus
Iseseisvus	Tulevik	8,2%	Vabariiklased	21,8%
			Progressipartei	6,3%
Status quo	Sotsiaaldemokraadid	15,3%	Liidupartei	23,9%
			Sotsiaaldemokraadid	20,00%
Autonoomia	Möödukad	12,9%	Rahvapartei	21,00%
	Liberaalid	26,4%		
	Keskerakond	24,8%	Omavalitsuspartei	5,1%
	Sõltumatud kandidaadid	11,8%		

Tabel 3. Parteide paigutumine Sorensi mudelisse

Tabelis on näidatud mõlema piirkonna parteide jagunemine ning keskmine valimistulemus osaletud valimistel viimaste neljade valimiste jooksul. On näha, et Ahvenamaal on kaks korda rohkem autonoomiat pooldavaid parteisid, kuid samas Fääri saartel toetab eristaatust või iseseisvust poole rohkem parteisid kui teeb seda Ahvenamaal. Fääri saartel on toetus kõikidele gruppidele võrdlemisi tasavägine selles kontekstis, et kõikides jaotistes on erinevalt Ahvenamaast vähemalt üks partei, mis on saanud keskmiselt vähemalt viiendiku valijate toetusest. Enim toetatakse eristaatust toetavaid parteisid. Ahvenamaal on valija selge eelistus autonoomiat pooldavaid parteid, mida toetab kokku $\frac{3}{4}$ valijaskonnast. Iseseisvust taotlevat erakonda toetatakse kõige vähem, kuid Fääri saartel toetatakse õige vähem just autonoomiat. Lisatud abistav graafik aitab visuaalselt mõista kahe piirkonna parteide jaotumist Sorensi jaotisel (kus nr 1 tähistab iseseisvust, nr 2 status quot ja nr 3 autonoomiat), mis asetab jaotumise korrelatsiooni keskmise valimistulemusega. Seega, on selge, et kahe autonoomse piirkonna valijad eelistavad Sorensi jaotise järgi täiesti erinevaid parteisid ja ideoloogiaid. Ahvenamaa parteid on ülekaalukalt tugeva autonoomia poolt, samal ajal Fääri saarte valijad näevad saarestikul pigem eristaatust, kui autonoomiat või eraldumist Taanist.

Ühtlasi selgus, et vastavalt Massetti väitele paigutuvad ka vaadeldud juhtude puhul parteid pigem tsentrisse, mis lükkab ümber Massetti teise väite heterogeense autonoomse piirkonna parteimaastiku kohta. Sorens väidab lisaks, et iseseisvusmeelsed parteid on populaarsed juhul, kui majanduslik või poliitiline võit setsessioonist on

märkimisväärne. Mõlema piirkonna puhul võimaldaks see omariiklust ja kasutada oma loodusressursse, kuid sellegi poolest selgus, et iseseisvusparteid hetkel veel piisavalt populaarsed ei ole, mistõttu Sorensi väide antud juhtumite puhul paika ei pea. Pigem on mõlemas piirkonnas välja kujunemas mõningane natsionalism eesmärgiga säilitada kultuuri. See nähtus liigitub Massetti etniliste ja regionaalsete hübriidparteiüübi alla, mille eesmärgiks on rahvushuvid esindamine piirkonnas, mida enamik nimetatud parteidest ka teevad.

Kokkuvõttes saab öelda, et iseseisvusmeelestatus on mõneti erinev, sest Fääri saarelt eelistakse pigem eristaatuse säilitamist ja Ahvenamaal tugevat autonoomiat, kuid oluline on see, et mõlemas piirkonnas on edukad ja tõusvad iseseisvust taotlevad parteid.

6.4 Valimisaktiivsus

Taani ja Soome valijad on võrdlemisi sarnase mustriga. Mõlemas riigis on valimisaktiivsus kõikumais, kuid Taanis on see viimastel valimistel selgelt tõusmas. Erinevalt Soomest on Taani valija väga aktiivne, sest valimisaktiivsus on kõigil vaadeldavatel perioodidel olnud väga kõrge jäädes stabiilselt üle 80% (kõrgeim 87,7% viimastel valimistel). Soomes on valimisaktiivsus mõnevõrra väiksem jäädes 60% ja 70% vahele.

Valijad on aktiivsed ka Taanile kuuluvatel Fääri saartel. Vaadeldava perioodi alguses oli valimisaktiivsus ligilähedane Taani enda valijatele, kuid on palju langenud viimasteks valimisteks ligi rohkem kui 20%. Ahvenamaa valimisaktiivsus on vaadeldaval perioodil tugevalt kõikunud ehk kord tõusnud ja siis langenud, kuid sellegi poolest ei ole Ahvenamaa valijad nii aktiivsed kui on Fääri saarte valijad valima emamaa parlamenti oma esindajaid.

Kohalikku parlamenti valitakse mõlemas autonoomses piirkonnas väga aktiivselt, kuid Fääri saared edestavad viimaste valimiste aktiivsusega ahvenamaalasi ligi 20%. Oodatult valivad Ahvenamaalased kõige aktiivsemalt oma parlamenti, kuid on võrdselt aktiivsed valijad ka teistel vaadeldavatel valimistel. Samuti on Fääri saartel kohaliku

parlamendi valimistel osalemise aktiivsus kõrgem kui teistel valimistel osalemine.

Ühe huvitava erinevusena saab välja tuua asjaolu, et Fääri saarte elanike valimisaktiivsus on kõrgem taanlaste valimisaktiivsusest, kuid soomlased on aktiivsemad valijad ahvenamaalastest. Seda võib ühelt poolt põhjendada sellega, et Soome ja Ahvenamaa puhul on vaatluse all rohkem valimisi võrreldes Taani ja Fääri saartega (tänu Ahvenamaa Euroopa Liidu liikmelisusele). Teisalt võib siiski ahvenamaalasi loiumaks valijaks pidada kui Fääri saarte valijaid.

Lisaks erinevusena paistab silma ka see, et Ahvenamaa valijad osalevad aktiivselt ja stabiilselt Soome valimistel, kuid Fääri saarte valijate huvi Taani parlamenti esindajate valimiseks aina kahaneb.

Kokkuvõttes saab öelda, et vaadates valimisaktiivsust on Fääri saarte ja Ahvenamaa valijad võrdlemisi sarnase valimiskäitumisega. Seda eelkõige seetõttu, et oodatult on mõlema piirkonna valijad kõige aktiivsemad valima oma kohalikku parlamenti, kuid samas osalevad ka emamaa valimistel võrdlemisi aktiivselt (jäädes siiski alla emamaa enda valimisaktiivsusele). Suurima erinevusena kahe piirkonna vahel on Fääri saarte valijate ülikõrge valimisaktiivsus võrreldes Ahvenamaaga kohalikul tasandil ja suur langus emamaa valimistel osalemisel, mida saab samas ka teise nurga alt vaadata – mõlema piirkonna valijad on võrreldavas ulatuses aktiivsed emamaa valimistel.

KOKKUVÕTE

Töö eesmärgiks oli mõista, kas autonoomsete piirkondade valijakäitumises on sarnaseid mustreid, mille põhjal võiks kaasata valimisuuringuid ühe uuritava aspektina autonoomse piirkonna uurimisse. Selleks võrreldi omavahel kahe autonoomse piirkonna – Ahvenamaa ja Fääri saarte valijakäitumist. Omavahel võrreldi juhtumeid valijate parem-vasak skaalal paiknemisel, autonoomsete piirkondade parteide iseseisvusmeelestatust, valimisaktiivsust ning autonoomia ulatust.

Kuigi tegemist on kahe sarnase autonoomse piirkonnaga, siis sellegi poolest leidsid mõningad väga olulised erinevused. Fääri saartel on rohkem domineerivaid parteisid võrreldes Ahvenamaaga ning lisaks sellele toetatakse iseseisvust rohkem Fääri saartel ning Ahvenmaa valija toetab pigem tugevat autonoomiat. Tulenevalt suurest toetusest iseseisvusele on ka valijad Fääri saartel tunduvalt aktiivsemad kui Ahvenamaal, kuid seda vaid kohalikku parlamenti valides, sest Taani parlamendi valimistel on osalemisaktiivsus vähenemas.

Üheks olulisimaks sarnasuseks kahe autonoomse piirkonna puhul on see, et mõlemad on selgelt parempoolsed ning mõlema piirkonna emamaad on vasakpoolsemad kui autonoomsed piirkonnad. Lisaks on toetus vasakpoolsetele langemas autonoomsetes piirkondades, mida võib seletada selleks, et mõlemas piirkonnas on erakonnad palju rohkem tsentrisse koondunud kui nende emamaade parteid, kus erinevalt autonoomsest piirkonnast on rohkem erakondi ja maailmavaateid esindatud. Kuna parteid on tsentri lähedal, siis ei ole toetus parteidele valimistel stabiilne ehk valija kipub erinevalt igal korral valima ning seetõttu ei ole välja kujunenud selgelt eristuvat või domineerivat parteid autonoomses piirkonnas.

Kokkuvõttes esineb selgelt rohkem sarnasusi kui erinevusi kahe autonoomse piirkonna vahel, mistõttu saab väita, et uurides erinevad autonoomseid piirkondi tasub uurida ka lisaks valijakäitumist, mis iseloomustab piirkonda ning loob võimaluse võrdluseks.

KASUTATUD KIRJANDUS

Teoreetilised allikad

1. Ahvenamaa parlament (2013) *Background of the Autonomy*
[http://www.lagtinget.ax/text.con?
iPage=55&m=244](http://www.lagtinget.ax/text.con?iPage=55&m=244) (vaadatud 8.04.2013)
2. Ahvenamaa Keskerakond (2013) *Åländsk Centers valprogram 2011*
http://www.centern.ax/valet-2011/valprogram#3_självbestämmandet (vaadatud 17.05.2013)
3. Ahvenamaa Liberaalid (2013) *Om Oss* http://www.liberalerna.ax/sv/om_oss
(vaadatud 17.05.2013)
4. Ahvenamaa Mõõdukad (2013) *Självstyrelse*
http://www.moderaterna.ax/sv/var_politik/sjalvstyrelse (vaadatud 17.05.2013)
5. Ahvenamaa Sõltumatud kandidaadid (2013) *Politik*
[http://www.obs.ax/index.php?u\[2\]=0&u\[3\]=1](http://www.obs.ax/index.php?u[2]=0&u[3]=1) (vaadatud 17.05.2013)
6. Ahvenamaa Sotsiaaldemokraadid (2013) *Självstyrelse och demokrati*
<http://www.socialdemokraterna.ax/politik/sjalvstyrelse.php> (vaadatud 17.05.2013)
7. Ahvenamaa Tulevik (2013) *A Brief Summary* [http://www.alandsframtid.ax/index.php?
option=com_content&view=article&id=5&Itemid=125](http://www.alandsframtid.ax/index.php?option=com_content&view=article&id=5&Itemid=125) (vaadatud 17.05.2013)
8. Europa World Year Book 2011 (2011) *Finland, Denmark, Faroe Islands* Ed. 52, Vol. 1, pp 1539, 1557, 1762-1763, Routledge: London
9. Europa World Year Book online (2013) *Finland, Denmark, Faroe Islands, Aland*
www.europaworld.com (vaadatud 27.04.2013)
10. Kymlicka, Will (1995) *Multicultural Citizenship* Clarendon Press: Oxford
11. Lapidoth, Ruth (1997) *Autonomy. Flexible Solutions to Ethnic Conflicts* United States Institute of Peace Press: Washington D.C.
12. Massetti, Emanuele (2009) *Explaining Regionalist Party Positioning in a Multi-dimensional Ideological Space A Framework for Analysis* Regional & Federal Studies Vol.19 No. 4-5 pp. 501-531
13. Sorens, Jason (2008) *Regionalists Against Secession: The Political Economy of Territory in Advanced Democracies* Nationalism and Ethnic Politics Vol. 14 No. 3 pp. 325-360

14. Progressipartei (2013) *Party values* <http://framsokn.sansir.net/get.file?ID=8875>
(vaadatud 17.05.2013)

Empiirilised allikad

15. Ahvenamaa statistikaamet (2013) *Distribution of votes and seats by political group in legislative assembly 1979-2011* www.asub.ax/files/VA02en.xls (vaadatud 8.04.2013)

16. Ahvenamaa statistikaamet (2013) *Lagtings- och kommunalvalet 2011*
<http://www.asub.ax/files/lagtingkommunalval2011.pdf> (vaadatud 8.04.2013)

17. Ahvenamaa statistikaamet (2013) *Riksdagsvalet 2011*
<http://www.asub.ax/files/riksdagsval11.pdf> (vaadatud 8.04.2013)

18. Ahvenamaa statistikaamet (2013) *Table: Participation in Municipal, Legislative Assembly, Parliament of Finland, Presidential and EP election by municipality, election and sex* <http://pxweb.asub.ax/Dialog/varval.asp?ma=VA003en&ti=Participation+in+Municipal%2C+Legislative+Assembly%2C+Parliament+of+Finland%2C+Presidential+and++EP+election+by+municipality%2C+election+and+sex&path=../Database/Statistics/Elections/&lang=1>
(vaadatud 8.04.2013)

19. Álvarez-Rivera, Manuel (2013) *Election Resources on the Internet. Elections to the Faroese Løgting* <http://electionresources.org/dk/fo/> (vaadatud 8.04.2013)

20. Álvarez-Rivera, Manuel (2013) *Election Resources on the Internet. Elections to the Danish Folketing* <http://electionresources.org/dk/> (vaadatud 8.04.2013)

21. Fääri saarte Statistikaamet (2013) *Tabel: Electon for the Faroese Parlament by parties votes and mandates*
http://www.hagstova.fo/portal/page/portal/HAGSTOVAN/Statistics_%20Faroe_Islands/Statistics/Population%20and%20elections/VALTING_EN (vaadatud 8.04.2013)

22. Norwegian Social Science Data Services (2013) *European Elections Database – Finland – Parliamentary elections*
http://www.nsd.uib.no/european_election_database/country/finland/parliamentary_elections.html (vaadatud 8.04.2013)

23. Norwegian Social Science Data Services (2013) *European Elections Database – Denmark – Parliamentary elections*

http://www.nsd.uib.no/european_election_database/country/denmark/parliamentary_elections.html (vaadatud 8.04.2013)

24. Soome Justiitsministeerium (2013) *Electoral district of Åland*

http://192.49.229.35/EP2009/e/tulos/vptulos_ahvenanmaanvp.html (vaadatud 8.04.2013)

25. Soome Justiitsministeerium (2013) *Valimiste infolehekül*

<http://vaalit.fi/53633.htm> (vaadatud 8.04.2013)

Seadusandlikud aktid

26. Åhvenamaa parlament (2013) *Act on the Autonomy of Åland*

<http://www.lagtinget.ax/text.con?iPage=59&m=228> (vaadatud 8.04.2013)

27. Soome justiitsministeerium (2013) *The Constitution of Finland*

<http://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/1999/en19990731.pdf> (vaadatud 8.04.2013)

28. Taani riigikantselei (2013) *The Constitutional Act of Denmark*

http://www.stm.dk/_p_10992.html (vaadatud 8.04.2013)

29. Taani riigikantselei (2013) *The Faroe Islands Self-Government Arrangement*

http://www.stm.dk/_a_2956.html (vaadatud 8.04.2013)

30. Taani riigikantselei (2013) Home Rule Act of the Faroe Islands

http://www.stm.dk/multimedia/FO_hjstyrlov_UK.doc (vaadatud 8.04.2013)

Electoral behaviour in autonomous regions - an empirical analysis of the Faroe Islands and Åland

In this paper the electoral behaviour of the holder nation of the self-government rights are studied. This paper aims to understand whether there are some similar patterns in the electoral behaviour in the autonomous regions, hence to answer the question if there is any reason to study electoral behaviour in the case study of autonomous region.

To understand the patterns of and links between the electoral behaviour, the Åland of Finland and the Faroe Islands of Denmark are studied by comparing (1) autonomous region's electoral behaviour to mother nation's electoral behaviour (the Åland compared to the Finland and the Faroe Islands compared to the Denmark) and (2) autonomous region's electoral behaviour with each other (the Faroe Islands compared to the Åland). The electoral behaviour is studied in the elections for mother nation's parliament and autonomous region's parliament. Four different aspects are studied – the scale of autonomy, electoral behaviour on the left-right scale, pro-independence movement among local parties and voter turnout.

It appeared that there are some distinctive differences that do not fit in the pattern. The turn-out in the elections of the Faroe Islands is generally higher than in the Åland and there are more dominating parties than there are in the Åland. Nevertheless, there are more important and fundamental similarities which the two cases have in common. The most important similarity is that both cases are generally more right-wing minded and the popularity of the left-wing parties is decreasing. Regarding that social democrats in both cases are less popular than in the mother nations and the left-wing parties are only parties in the autonomous regions that are affiliated to pan-European organisations. Generally, unlike the mother-nation parties, the parties in the autonomous regions tend to position themselves to the centre and therefore support for party in the autonomous region is not stable compared to the mother-nation.

In short, there are clearly more similarities than differences between two cases. Therefore, as similar patterns have appeared, there is necessary to include electoral behaviour to the case study of autonomous region.